

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200682

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

No. K610
M180

Accession No. K4772

hor
మి 47957006 20 208

మి 37 208 1955

This book should be returned on or before the date last marked below.

ಸ್ವರೀಯ ಡಾ. ಸವಣೂರ ಅವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ

ದಿವ್ಯಾಪ್ತಿ

(ಪೂರ್ವಾರ್ಥ)

ಸಂಪಾದಕರು:

ವೈದ್ಯ:- ಬುರ್ಲಿ ನುಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು.

ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯ, ಸುಲಭ ಔಷಧಿ ಸಂಗ್ರಹ, ಆಯುರ್ವೇದಿಯ
ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಶತಶ್ಲೋಕಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಲೇಖಕರು.

೧೯೫೫

ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟಿ ಪ್ರಕಾಶನ,
ಬಾಗಲಕೋಟೆ.

ಪ್ರಕಾಶಕರು:
ನೈಷ್ಯ- ಮ. ವಾ. ಬುರ್ಲಿ
ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟೆ,
ಬಾಗಲಕೋಟೆ

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ ಒಂದಾ ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳು
(ಇದರ ಯಾವತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪಾದಕರದು.)

ಬೆಲೆ: ರೂ. ೨—೦—೦

ಮುದ್ರಕರು:
ಸಿ. ಎನ್. ಸಕ್ರೋಜಿ,
B.A. (Hons)
ಸಕ್ರೋಜಿ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್,
ಬಾಗಲಕೋಟೆ

ಶ್ರೀ.

ಮು ದಿ ಪು

ನನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ದಿವಂಗತ
ಭಿಷ್ಣುತ್ವ ಗುಂಡಾಚಾರ್ಯ ಹೆರಕಲ್ಲ.
ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಈ ಅಲ್ಪ
ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿರುವೆ.

ವಿನೀತ ಛಾತ್ರ:
ಬುರ್ಲೆ ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯ:

ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟ,
ಬಾಗಲಕೋಟೆ.

ಕಾರ್ತಿಕ ನದ್ಯಲ,
ಜಯಸಂವತ್ಸರ.

ಶ್ರೀಶಃ ಶರಣಮ್

ಡಾ. ಸ ವ ಣೂ ರ

ಮಹೋದಾರಾಣಾಂ ಗುಣಗೌರವಮ್.

ಘೀಯೂಷಾಶನತೋ ನಿರಾಮಯಬಲೋತ್ಸಾಹೇಷು ದೇವೇಷ್ಟಲಮ್ |
ಸ್ವರ್ಗೇ ಸ್ವೀಯನಿರುದ್ಯಮತ್ಸನಿರಸೌ ಲೋಕೋಪಕಾರೋತ್ಸುಕೌ ||
ಏಕಂ ಶ್ರೀಸವನೂರಸಾಧು ಹನುಮದ್ರೂಪಂ ದಧಾನೌ ಕ್ಷಿತೌ |
ಸ್ವೈವೈದ್ಯಾವಗದೈಃ ಸುಧಾರಸಕಣೈಃ ಶಾಂತಿಂ ವ್ಯಥತ್ತಾಂ ರುಜಾಮ್ ||೧||

ಅಯುರ್ವೇದಮಹೋಪಕಾರಕಮಹಾತಂತ್ರಂ ಕಲೇಃಕಾಲತಃ |
ಪ್ರಾಜ್ಞಂಮೃನ್ಯುಭಿಷಕ್ ಪದೈರ್ಬಹುತರಂ ವೃತ್ಯಸ್ತಮಸ್ತಾದರಮ್ ||
ಪಾಕ್ ಸ್ವೇನೈವ ವಿನಿಮಿಫತಂ ಪುನರಸಿ ಪ್ರೋದ್ಧರ್ತುಕಾಮಃ ಕಿಮಾ- |
-ವಿಭೂತಃ ಸವನೂರಸಾಧು ಹನುಮದ್ರೂಪೇಣ ಧನ್ವಂತರಿಃ ||೨||

ತೇತಾಯಾಂ ತ್ರಿದಶಾರಿಶ್ವನಿಹತಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ವಾನರಾನ್ |
ದ್ರಾಕ್ ಸಂಜೀವಯಿತುಂ ಗಿರೀಶಶಿಖರಂ ಸಂಜೀವನಾದ್ಯಾಷಧಮ್ ||
ನೀತಂ ಯೇನ ಪುನಸ್ತದೋಷಧಿಗುಣ ಪ್ರಖ್ಯಾಪನಾಯಾವನೌ |
ಜಾತಃ ಶ್ರೀಸವನೂರಸಾಧು ಹನುಮದ್ರೂಪೋ ಹನೂಮಾನ್ ಸ ಕಿಮ್ ||೩||

ಲೋಕಾರ್ತಿ ಪ್ರದರೋಗರಾಕ್ಷಸಗಣಧ್ವಂಸಾಯ ದಿವ್ಯಾಷಧೀ- |
-ಹುಫತ್ವಾ ಪೂತಹವೀಂಸಿ ನಿತ್ಯಸವನೈರ್ಧನ್ವಂತರಿಂ ದೇವತಾಮ್ ||
ಆರಾಧ್ಯಾಖಿಲಲೋಕಶಾಂತಿಮಕರೋನ್ನಿ ಸ್ವಾರ್ಥಲೇಶಂ ಕೃಪಾ- |
-ಸಿಂಧುಃ ಶ್ರೀಸವನೂರಸಾರ್ಥಕನಿಜೋಪಾಖ್ಯೋ ಭಿಷಗ್ ಭೂಸತಿಃ ||೪||

ಆಯುರ್ವೇದಸಮುನ್ನ ತಿಸ್ರವಣಧೀಃ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯವೈದ್ಯಾಗ್ರಣೀಃ |
 ದೀನಾತಿಪ್ರಶಮಾಯ ಭೂರಿಕರುಣಃ ಸತ್ಪೀತಿಸಮಾತ್ರಾಯಭಾಕ್||
 ಸರ್ವಾಯುರ್ವ್ಯಯನೂತನೋವ್ಧನಚಯೇ ವೀತಸ್ಪ್ರಹಃ ಸಂತತಂ |
 ಧನ್ಯಶ್ರೀಸವನೂರಸಾಧುಹನುಮಾನ್ ಮಾನ್ಯಶ್ಚ ಸರ್ವೈರ್ಜನೈಃ ||೫||

ಬೆಳಗಾಂವಿ.
 ಜೈ ಶು.೧ ಶಕೆ ೧೮೭೬
 ಜಯಸಂವತ್ಸರ.

ಸಾಹಿತ್ಯರತ್ನ ಗಲಗಲೀ ರಾನಾಚಾರ್ಯಃ
 ಮಧುರವಾಣೀ ಸಂಪಾದಕಃ

ಡಾ. ಸವಣೂರ ಇನರ
 “ಶಾರೀರ ಕ್ರಿಯಾ”

(ಆಯುರ್ವೇದ ಹೊಸಪುಸ್ತಕ)

ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಆಲೋಪಥಿ ಡಾಕ್ಟರ
 ಸವಣೂರ ಹಣಮಂತರಾಯರು ಬರೆದ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಇದೀಗ ಪ್ರಕಟ
 ವಾಗಿದೆ. ಆಯುರ್ವೇದದ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಬರೆದ ಈ
 ಪುಸ್ತಕವು ಆಯುರ್ವೇದದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಮುಂಬೈ, ಮದ್ರಾಸ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಮತ್ತು
 ೩೬ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಲನದಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆತಿದೆ!

ಬೆಲೆ: ರೂ. ೫-೦-೦.

ವಿಳಾಸ:-

ಡಾ. ಎಚ್. ಆರ್. ತೆರಗುಂಡಿ,

ಬೆಳಗಾಂವ.

Dr. B. S. JIRGE,

BELGAUM.

M R. C S (England)

L.R C P.(London)

AN APPRECIATION.

Dr. Savanur, one of the oldest practitioners of Belgaum, was a figure worthy of note at his time. He practiced the art of healing and he did this, with such skill and zeal that he was almost worshipped by.... Belgaumites and people round about. His word was considered the last that could be said on the art of healing. His was a plain living and high thinking. He made no difference between the rich and poor. A call to duty always spurred him in and out of Belgaum even at the cost of his personal comforts and irrespective of monetary gains. The richest and even the poorest had the same easy access to him. Many took mean advantage of his generous nature but he gave it ungrudgingly and always responded to the ever increasing calls, with all the skill and will, at his command, no matter whether noon or night, rain or shine. The same healing touch, the same soothing words and the very personal care he gave to his ailing brethren

oblivious of the monetary gains or his personal comforts. He was always calm, composed and a tower of strength to others in times of difficulties. Thousand and odd questions from nervous patients never irritated him even once. He always passified them with soothing words. Such patience is hard to find. He took keen interest in Ayurved and to give the benefit to his colleagues, wrote books explaining Ayurvedic principles as well.

This great healer has passed away leaving all of us, all the poorer for it. May his soul rest in peace.

B S Jirge,

1st April, 1954.

ಡಾ. ಸವಣೂರ ಅವರ

ಮಟೇರಿ ಆಮೆದಿಕಾ

(ಅಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ)

ಆಯುರ್ವೇದದ ಉಚ್ಚತತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುವ

— ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗ್ರಂಥ —

ಬೆಲೆ: ೮-೦-೦.

ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ:- **ಮಾಡರ್ನ ಡ್ರಗ್ ಸ್ಟೋರ್ಸ್,**
ಮಾರುತಿ-ಗಲ್ಲಿ, ಬೆಳಗಾವಿ.

ಶ್ರೀ.

ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್ ಶುಭಾಶೀರ್ವಾದಾಃ

ಭಾರತರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಚಿಕಿತ್ಸಕ

ಪಂ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರೀ ವೈದ್ಯ.

ಭಿಷಕ್ ಶಿರೋಮಣಿ, ಭೂ.ಪೂ. ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲಚಯುರ್ವೇದಿಕ್ ಕಾಲೇಜ್
ಡೀನ ಆಪ್ ದೀ ಫಾಕಲ್ಟಿ ಆಫ್ ಆಯುರ್ವೇದ, ತಥಾಯುನಿವ್ವರ್ಸಿಟಿ
ಪ್ರೊಫೇಸರ ಕಾಶಿ ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.

ಅಗಸ್ತ್ಯಕುಂಡ ಕಾಶಿ.

ದಿನಾಂಕ, ೨೪ಫರವರಿ ೧೯೫೪.

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಪದಾಭಿಧೈಶ್ಚ ಬುರಲೀ ಪ್ರೋಪಾನ್ವ ವಿದ್ವದ್ವರೈಃ
ಲೋಕಾನಾಮುಪಕಾರಕೋ ವಿರಚಿತೋ ಗ್ರಂಥೋ ಹಿ ವರ್ವತ್ಯಲಮ್
ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯ ವಿನಿರ್ಮಿತೈ ಸ್ಪುವಿಮಲೈ ಸ್ತಂತ್ರೈಃ ಸಮಾಹೃತ್ಯಯಃ
ವೈದ್ಯೇಷ್ಟಸ್ಯ ಯಶಸ್ತನೋತು ಧವಲಂ ಕ್ಷೋಣೇತಲೇ ಶಾಶ್ವತಮ್ ||

ಮಯಾಲೋಕಿ ಗ್ರಂಥೋ ಹಿ ಕಾರ್ಣಾಟನಾಚಾ
ತತೋನಾಪಿ ಸ್ವಾಂತೇಷೀತಿತೋಷಃ ಸುಯೋಗೈಃ |
ಅಗಸ್ತ್ಯಾಶ್ರಮಿಯಾಶ್ರಮೇಣೇಹ ಕಾಶ್ಯಾಮ್
ಭಿಷಕ್ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣೋಪಾಭಿಧೇನ ಸಮ್ಯಕ್ ||

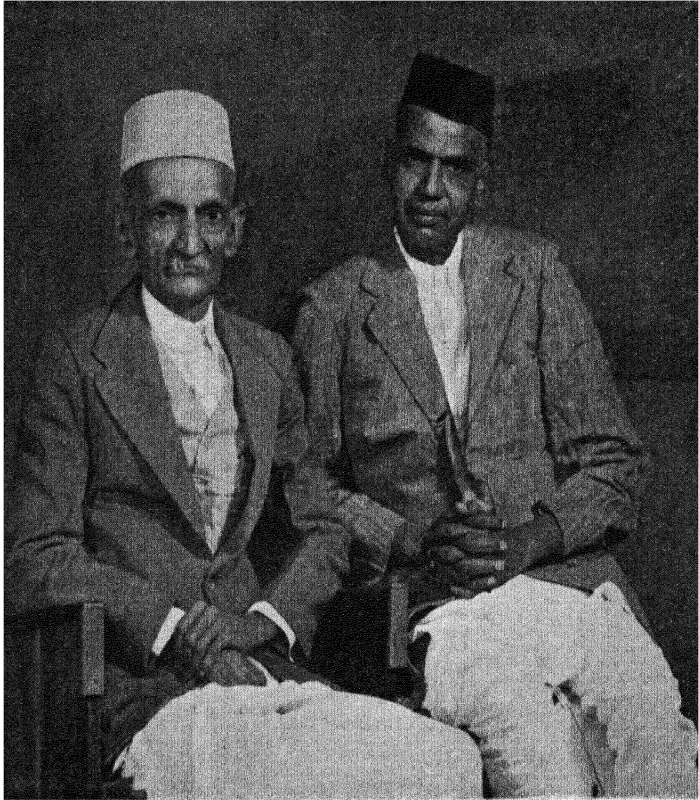
ಫಾ. ಕೃ ೬ ಸೌಮ್ಯವಾಸರ |
ಸಂವತ್. ೨೦೧೦

ಅಗಸ್ತ್ಯಾಶ್ರಮಾಶ್ರಯಃ
ಕಾಶಿ.

ದಿವಂಗತ ವೈದ್ಯ ಹೆರಕಲ್ಲ ಗುಂಡಾಚಾರ್ಯರು.

ಡಾ. ಸವಣೂರ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿ.
(ಫೋಟೋ ತಾ|| ೧೫-೨-೧೯೫೩ ಪುಣೆ.)

ಅ ರಿ ಕೆ

ದಕ್ಷಸ್ತ್ರೀರ್ಥಾತ್ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥೋದ್ಯಷ್ಟ್ಯಕರ್ಮಾ ಶುಚಿರ್ಭಿಷ್ಠಾ |
ಪೀಯೂಷ ಪಾಣಿಃ ಕುಶಲಃ ಕ್ರಿಯಾಸು |

ಎಂಬಿನೇ ವೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ವೈದ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ದಿನಗತ
ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೂರು ತಪಗಳಿಗೆ
ಮಿಕ್ಕಿದ ನನ್ನ ಇತ್ತೀಚಿಗಿನ ಆಯುಷ್ಯವು ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ
ಅವರ ದಿವ್ಯ ಜೋತಿಯು ಮಾಯವಾಗುವ ಕ್ಷಣದವರೆಗೂ ಆ ಪುಣ್ಯಾ
ತ್ಮರ ಶೇವೆಯನ್ನು ಅಂತಃಕರಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ ಅತ್ಯಂತ
ನಿಕಟವರ್ತಿಯಾಗಿ ಕಳೆಯಿತು. ನನ್ನಿಂದೇನಾದರೂ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ
ಆಯುರ್ವೇದದ ಸೇವೆಯು ಕದಾಚಿತ್ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆ
ಮಹಾವಿಭೂತಿಯ ಸಹವಾಸವೇ ಕಾರಣ. ಅವರ ನಿಧನದ ನಂತರವೂ
ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀಯವಾದ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಜನಸೇವಾ
ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಿಂದ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂಬ
ಹಂಬಲ ತಾಳಿದ್ದೇನೆ.

ಅವರಿರುವಾಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೂರದೂರದ ಮೂಲೆಗಳಿಂದಲೂ
ಆಲೋಪಧಿ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣಹೊಂದದ, ಅಸಾಧ್ಯ ಬೇನೆಗಳಿಂದ ಬಳ
ಲುತ್ತಿದ್ದ ರೋಗಿಗಳು ಆಶಾಪೂರ್ಣ ಹೃದಯದಿಂದ ಅವರೆಡೆಗೆ ಬಂದು
ಅವರ ಅಮೃತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು
ಕೊಂಡು ಗುಣ ಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ನಾನು, ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು
ಗಲಿದರೂ ಅವರ ಅನುಭವದ ದಿವ್ಯ ಔಷಧಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ
ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದ ಜನತೆಗೆ ನೀಡುವದು ನನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿ
ಸಿರುವೆ. ಅವರಿರುವಾಗಲೇ ಈ ನನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ
ಅವರಿಂದ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದಿದ್ದೆ ಆದರೆ ಅವರ ಜೀವಿತವನ್ನೇ ನಾಶಮಾಡು

ವಂಥ ದುಃಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯು ಅವರನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವ ಅವರ 'ಶಾರೀರಕ್ರಿಯಾ' ಪುಸ್ತಕದ ಕಡೆಗೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಲಕ್ಷಾಹಾರಕದ ಗತ್ಯಂತರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದೀಗ ತಡನಾಡಿಆಗವಲ್ಲದೇಕೆ, ಅವರ ಔಷಧಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ.

ಈ ಸಂಗ್ರಹವು ನನ್ನಲ್ಲಿಯದಲ್ಲದೆ ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯ ಆಳಯಂದಿರೂ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಡಾಕ್ಟರರೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೂ, ಶಾರೀರಕ್ರಿಯಾ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಕಾಶಕರೂ ಆದ ಡಾ|| ಹ. ರಾ. ತೆರಗುಂಡಿ, ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅನರೊಡನೆ ಸತತ ೨೦ ವರ್ಷ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಆಯುರ್ವೇದದ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಂಗ ಗ್ರಂಥವಾದ "ಮಟೇರಿಯಾ ಮೆಡಿಕಾ" ಬರೆಯುವಾಗ ಬಹುಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಅದರ ಪ್ರಥಮ ಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಡಾಕ್ಟರ ಚಿ. ಲ. ಜಠಾರ L. C. P ನ. ಶ್ರೀ. ಬಿ. ಡಿ. ಬಡಭಡೆ, ಶ್ರೀ ರಾ. ಸ. ಜೋಶಿ ಮತ್ತು ಡಾಕ್ಟರರ ವಿಶ್ವಾಸಿಕ ನಿಕಟವರ್ತಿ ಡಾ|| ಆರ್. ವಿ. ಪಾಠೋಲೆ, ಶ್ರೀ ಜೇರಿ ಕಾಷ್ಟಾಷಧಿಸಂಗ್ರಾಲಯ ಬೆಳಗಾವಿ (ಇವರು ದಿವಂಗತರ ಅನೇಕ ಕಷಾಯದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ) ಅವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಔಷಧಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತುಂಬ ಉಪಕೃತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೊಡನೆ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜ್ಯ ವೃದ್ಧ, ವಿದ್ವಾನ್ ವೈದ್ಯರೂ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಚಿಕಿತ್ಸಕರೂ ಆದ ಪಂಡಿತ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆಗ ಅವರು ಪ್ರೀತರಾಗಿ ಶಿಷ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಆಶಿರ್ವಾದ ಪೂರ್ವಕ ಅನುಭೂತ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಕಾಶಿಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೀರ್ತಿಶೇಷ ತ್ರಿಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪಟ್ಟಶಿಷ್ಯರೂ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಆದ ಪಂಡಿತ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಪುಣೆಯ

ಆಯುರ್ವೇದಾಭ್ಯಾಸಿ ಡಾ' ವಿ. ಮ. ಬೇಂದ್ರೆ M. D. (Germany)
 ವೈದ್ಯರತ್ನ ಹಣನುತಾಚಾರ್ಯ ಉನುಜ್ಜಿ ಪುಣೆ. ವೈದ್ಯ ಕೃ ರಾ.
 ಕೊರ್ತಿ ಬಿಜಾಪೂರ, ವೈದ್ಯ ವಾದಿರಾಜ ಜಾಹಗೀರದಾರ ಬಾಗಲಕೋಟೆ
 ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಡಾ. ಗೋ. ನಾ ಮಂಗಳವೇಡೆ L.M. & S.
 ವಿಜಾಪೂರ, ಭಿಷಗಾಚಾರ್ಯ ಪಾಂಡುರಂಗಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕಾಸೇಗಾಂವಕರ
 ಕರಾಡ, ಡಾ ಎಮ್. ಆರ್. ಭಟ್ಟ ಮತ್ತು ಡಾ. ಎಮ್. ಗೋಪಾಲ
 ಕೃಷ್ಣರಾವ ಮಂಗಳೂರ (ಡಾ. ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ದಿವಂಗತ
 ತಾರಾನಾಥ ಪಂಡಿತರ ಕೆಲಯೋಗ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು) ಈ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾನ್
 ವೈದ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಯುಕ್ತ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನ ಈ
 ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಧನ್ಯವಾದ ಪೂರ್ವಕ
 ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಬೆಳಗಾಂವಿಯ ಸುಕ್ರಸಿದ್ಧ ಸರ್ಜನರೂ ಡಾ|| ಸನಣೂರ ಅವರ
 ವಿಶ್ವಾಸಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸಕರೂ ಆದ ಡಾ|| ಜೀರಗೆ ಅವರೂ, ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯ
 ರಾನಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ ಅವರು, ದಿವಂಗಂತರ ಗುಣ ಗೌರವವನ್ನು
 ಚಿತ್ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮತ್ತು ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಹಸ್ತ
 ಪ್ರತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರತಿಪಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ನನ್ನ ವಿದ್ವಾನ್
 ಮಿತ್ರರಾದ ಭಿಷಕ್ ಶಿರೋಮಣಿ ಆದ್ಯ ಅನಂತಾಚಾರ್ಯ ಹಾಗೂ
 ಶ್ರೀ. ಜೋರಾಪೂರ ಗುರುರಾಯರಿಗೆ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಮುನ್ನುಡಿ ಒರೆದುಕೊಟ್ಟ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಜಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ
 ಅವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಮರಿಸುವೆ ಮುದ್ರಣ
 ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಚ್ಛುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿ ತುಂಬ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು
 ತೋರಿಸಿದ ದಿ ಸಕ್ರೋಜಿ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಒಡೆಯರಾದ ಶ್ರೀ.
 ಸಿ. ಎಮ್. ಸಕ್ರೋಜಿ B. A. (HONS) ಇವರಿಗೂ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಫುಫ್ ನೋಡಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಗೆಳೆಯ ಶ್ರೀ. ಹುದ್ದಾರ
 ಭೀವ. ರಾಯರಿಗೂ ಶ್ರೀ. ಪುಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ ಮಳಗಿ ಅವರಿಗೂ ತುಂಬ
 ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ನನ್ನ ಅಲ್ಪ ಸೇವೆಯು ಜನತೆಗೆ ಯೋಗ್ಯ ವೆನಿಸಿದಲ್ಲಿ ದಿವಗಂಕರ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಂಡಿತರ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಅಮೌಲ್ಯ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಲು ಈ ನನ್ನ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವೆನು. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೈದ್ಯರಿಗೂ ಆಯುರ್ವೇದದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಿರುವೆ, ಇದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುವಂತಹದೆಂದು ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆ.

ಡಾಕ್ಟರ ಸವಣೂರ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಶ್ರೀಸಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಬ್ಲಾಕ್‌ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಡಾ|| ತೆರಗುಂಡಿಯವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನೆನೆಸುತ್ತಿರುವೆ.

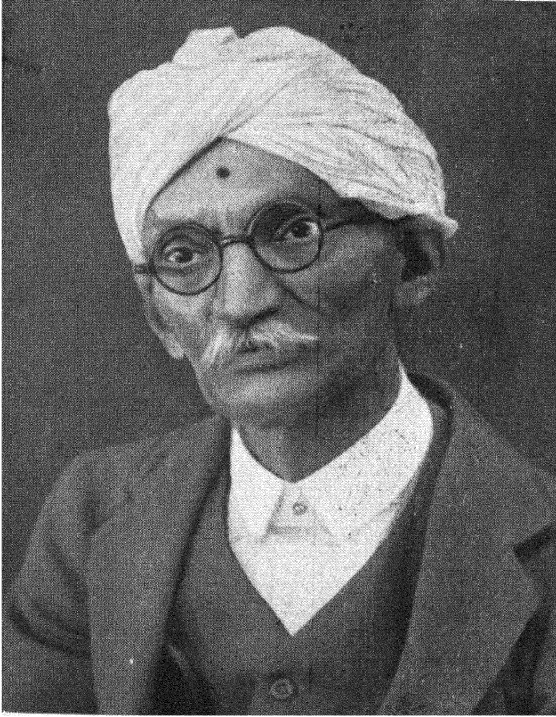
ದಿವಗಂಕರು ಬಿಡಿಬಿಡಿ ಬರೆದ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ನಾನು ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ಒಂದು ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸಂಶಯ ದೋಷಗಳು ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ಓದುಗರು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟಿ
ಬಂಗಲಕೋಟೆ.
ತಾ|| ೨೮—೧೧ ೧೯೫೪

ತಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಸೇವಕ
ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಬುರ್ಲಿ

ಅಜಾತಶತ್ರು

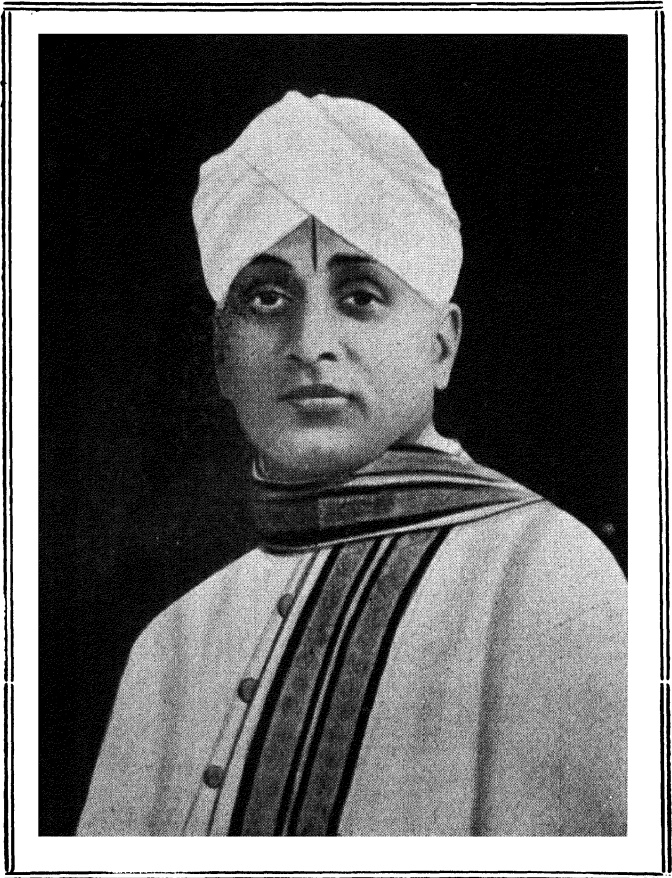
ಡಾ. ಹಣಮಂತರಾವ ಸವಣೂರ

ಜನನ

ಅಷಾಢ ಶುದ್ಧ ೬ ಶಕೆ ೧೮೦೩
ತಾ. ೧೩-೭-೧೮೮೦
ಕಲಾದಗಿಯಲ್ಲಿ

ಮರಣ

ವೈಶಾಖ ವದ್ಯ ೬ ಶಕೆ ೧೮೭೫
ತಾ. ೩-೬-೧೯೫೩
ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ

ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಜಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ, B.A.B.L., M.B.C.M. ನೈದ್ಯರತ್ನ,
ಅಡಿಯಾರ ನುದ್ರಾಸ.

Forward

I have gone through the book "DIVYOUSHADHI" in Kannada by Shri Vaidya M. V. Burli with profit and pleasure. As a result I heartily recommend it to other Ayurvedists knowing Kannada, in the firm belief that they too would benefit likewise from a study of the book. The proper pursuit of the practice of Ayurveda, as of every medical science, constitutes a fruitful method which can lead to discovery of new and valuable information. Each and every new case we see can reveal to us something new and valuable, if only we adopt the right individualistic approach to the study of each case. Just as no two persons in normal health are exactly alike but each differs from the other in some special way so as to enable us to note the distinguishing features of each individual and identify him correctly even in the case of twins and others closely resembling each other so also no two individuals in ill health are exactly alike even though they may be suffering from the same ailment, but each differs from the other in some special way, so as to enable the experienced physician to note the distinguishing features, physical and mental, of each case and adjust treatment (dietic, medicinal etc.) according to the findings of his individualistic approach to the study of each case. To the extent that expertness in the individualistic approach is acquired to that extent will be our success in the proper treatment of each

case Further more, diseases are frequently been to exhibit variations in their manifestations, from age to age, and country to country as also in relation to changing conditions of individuals as well as their social and other environments. We have to take note of all these factors as they occur and adjust remedies and diets appropriate to the changed and changing conditions. It is exactly in effecting such adjustments that all successful practitioners of the day excel. It is exactly in recording methods and the recipes of a number of such successful practitioners that this book of Shri Vaidya Burli excels. The book is well worthy of wide appreciation and popularity among Ayurvedic practitioners knowing Kannada. I feel that we cannot be sufficiently grateful to Shri Vaidya Burli for placing at our service a book containing such valuable practical information.

*Adyar, Madras, }
11-12-1954. }*

Sd/ G. Shrinivas Murti.

ಮುನ್ನುಡಿ

ಶ್ರೀ ಎನ್. ವಿ. ಬುರ್ಲಿಯವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ದಿವ್ಯಾಷಧಿ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ ಆನಂದವನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಲಾಭವನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡೆನು. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉಳಿದ ಕನ್ನಡಬಲ್ಲ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯರಿಗೆ, ಅವರೂ ನನ್ನಂತೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಲಾಭ ಪಡೆಯುವರೆಂಬ ಧೃಢ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಓದಲು ಹತ್ತೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಹೊಸ ಮತ್ತು ಅಮೌಲ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳ ಶೋಧನೆಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾದ ಫಲಕಾರಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿವಂತೆ ಆಯುರ್ವೇದದ ವ್ಯಾಪಕಾರಿಕ ಯೋಗ್ಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಸರಿಯಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋನವನ್ನ ಟಿಪ್ಪಣೆಗೊಂಡು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರೆ ನಮಗೆ ಹೊಸ ಮತ್ತು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯಲು ಶಕ್ಯವಾಗುವದು. ಒಳ್ಳೇ ದೇಹಾರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಒಬ್ಬರಂತೆ ಒಬ್ಬರು ಇರಲಾರರು. ಅವರು ಅವಳಿ-ಜನಳಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ನಾವು ಅವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲೆವು. ಅದರಂತೆ ಒಂದೇ ಬೇನೆಯಿಂದ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬಳಲಬಹುದು. ಆದರೆ ಅನುಭವಿಕ ವೈದ್ಯನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಅಂತರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರ ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಂಟಾದ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಔಷಧೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೋಗ ನಿವಾರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಶಸ್ಸು ನಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ

ವಯಸ್ಸಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ದೇಶಕ್ಕೆನುಸಾರವಾಗಿ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೈಹಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆನುಸಾರವಾಗಿ ರೋಗಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ತೋರುತ್ತವೆ. ನಾವು ಈ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೂ, ಆಹಾರವನ್ನೂ (ಬದಲಾವಣೆಯಾದ ಮತ್ತು ಆಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ) ನೀಡಬೇಕು. ಇವುಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಹೊಂದಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಯಶಸ್ವೀ ವೈದ್ಯನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೀರುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಯಶಸ್ವೀ ವೈದ್ಯರ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನೂ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರ ಪುಸ್ತಕವು ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಕನ್ನಡಬಲ್ಲ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯರ ಅಪಾರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಪಾತ್ರವಾಗಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಮೂಲ್ಯ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಳಗೊಂಡ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡಿದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಬುರ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರೂ ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

೧೧-೧೨-೧೯೫೪ |
ಆಡ್ಯರ ಮದ್ರಾಸ |

ಜಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ
ವೈದ್ಯರತ್ನ

ಮೆಚ್ಚುಗೆ

ದಿವಂಗತ ಡಾ|| ಸವಣೂರವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ “ದಿವ್ಯಾಷಧಿ” ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರು ಇದೀಗ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನನಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದೆ. ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರು, ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ನಿಕಟ ಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಸ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ಯೋಗಗಳು ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಔಷಧಿ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಿ ಎಲ್ಲ ವೈದ್ಯ ಡಾಕ್ಟರ ಜನರಿಗೆ ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿ ಅವರು ಒಂದು ಮಹತ್ವಾಕರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸದಿರಲಾರೆ. ಈ ಪ್ರಸ್ತಿಕೆಯ ಪೂರ್ಣ ಲಾಭವನ್ನು ವೈದ್ಯಕೀ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಹೊಂದುವರೆಂದು ನನಗೆ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ
೧-೧೨-೫೪ }

ಡಾ|| ಹ. ರಾ. ತೆರಗುಂಡಿ

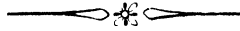
ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ವಿಷಯ	ಪುಟ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ಶಾರೀರ	೧	ಕಫಜ್ವರ	೨೧
ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶಾರೀರ	೫	ವಾತಪಿತ್ತಜ್ವರ	೨೧
ಔಷಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು		ವಾತಕಫಜ್ವರ	೨೨
ಸೂಚನೆಗಳು	೧೪	ಪಿತ್ತಕಫಜ್ವರ	೨೨
ಔಷಧತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆ	೧೫	ಕಫವಾತಪ್ರಧಾನಜ್ವರ	
ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ		(ನ್ಯೂನೋನಿಯಾ)	೨೩
ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣ	೧೬	ನ್ಯೂನೋನಿಯಾದಿಂದ	
ಡಾ. ಸವಣೂರ ಅವರ ಯೋಗಗಳು		ಅಶಕ್ತತೆ	೨೩
ಜ್ವರಗಳು		ಸನ್ನಿ ಪಾತಜ್ವರ	೨೪
		ಸಣ್ಣ ಜ್ವರ	೨೫
ಜ್ವರ	೧೭	ಜ್ವರಾನಂತರಮಾಂಸಕ್ಷೀಣತೆ	೨೬
ಚಳಿಜ್ವರ	೧೭	ಜ್ವರದನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ	೨೬
ಓಕರಿಕೆ	೧೭	ಪಚನ ಸಂಸ್ಥೆ ರೋಗಗಳು	
ತಲೆಶೂಲಿ	೧೭	ಯಕೃತದನುಂದಕ್ರಿಯೆ	೨೬
ನೀರಡಿಕೆಗೆ	೧೮	ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ	೨೭
ಚಳಿಜ್ವರಕ್ಕೆ ಔಷಧಗಳು	೧೮	ಜೀರ್ಣಅಮಾಂಶ ಮತ್ತು	
ಮಲೇರಿಯಾದಿಂದಂಟಾದ		ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ	೨೮
ಅಶಕ್ತತೆ	೧೯	ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ ಮತ್ತು	
ನಿದ್ರಾನಾಶ ಮತ್ತು ಜ್ವರಾ		ಬದ್ಧಕೋಷ್ಠ	೨೮
ನಂತರದ ಅಶಕ್ತತೆ	೨೦	ಅಪಚನ ಮತ್ತು	
ವಾತಜ್ವರ	೨೦	ಸರ್ವಾಂಗಶೂಲಿ	೨೯
ಪಿತ್ತಜ್ವರ	೨೦	ಅಪಚನ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀಣತೆ	೨೯

ವಿಷಯ	ಪುಟ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಜೀರ್ಣ ಆಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ	೩೦	ರಾಜಯಕ್ಷಾಪೂರ್ವ	
ಅತಿಸಾರ	೩೦	ರೂಪದಲ್ಲಿ	೪೭
ಜೀರ್ಣಅಮಾತಿಸಾರ	೩೧	ರಾಜಯಕ್ಷಾಪೂರ್ವ	೪೭
ಪಾಂಡು ಮತ್ತು		ಆಂತ್ರದೋಷ	೫೧
ಜೀರ್ಣಾತಿಸಾರ	೩೩	ವಾತ ಸಂಸ್ಥೆಯ ರೋಗಗಳು	
ಸಂಗ್ರಹಣೆ	೩೪	ಸ್ತ್ರೀತಿಭ್ರಂಶ	೫೧
ಆಮಸಂಗ್ರಹಣೆ	೩೫	ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ	೫೨
ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ	೩೬	ಉನ್ಮಾದ	೫೨
ಉದ್ರಿಕ್ತಸಿತ್ತ ಆಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ	೩೭	ಅಪಸ್ಮಾರ	೫೨
ಯಕೃತವಿಕಾರ	೩೮	ಗೃಧ್ರಸಿ	೫೩
ಆಮ್ಲಸಿತ್ತ	೩೯	ನ್ಯೂರಸ್ತೇನಿಯಾ	೫೩
ರಕ್ತಗತ ರೋಗಗಳು		ನ್ಯೂರಾಯಟಿಸ್	೫೪
ಪಾಂಡುರೋಗ	೪೦	ಸರ್ವಾಂಗದಾಹ	೫೫
ಅಸ್ರಾಭಿನೋದನ		ಸರ್ವಾಂಗವಾತ	೫೫
(ರಕ್ತದಒತ್ತಡ)	೪೧	ನರ್ವ್ವಸಡಿಬಲಿಟಿ	೫೫
ಅಸ್ರಾಭಿನೋದನ ಮತ್ತು		ಸಂಧಿವಾತ	೫೬
ವೃಕ್ಷದೋಷ	೪೧	ವಾತವಿಕಾರ	೫೬
ಕಾಸಶ್ವಾಸ ಸಂಸ್ಥೆಯ ರೋಗಗಳು		ಆನುವಾತ	೫೭
ಕೆಮ್ಮು	೪೨	ಗೃಧ್ರಸಿ	೫೭
ಜೀರ್ಣಕೆಮ್ಮು	೪೩	ಸಂಧಿಶೋಥ	೫೮
ಗಂಟಲುದಾಹ	೪೩	ಮೂತ್ರರೋಗಗಳು	
ದಮ್ಮು	೪೩	ಮಧುಮೇಹ	೫೮
ದಮ್ಮಿನನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ	೪೪	ಪ್ರಮೇಹ	೫೮
ಘೃಸ್ಪುಸಾವರಣದಾಹ	೪೫	ಮೂತ್ರಲಘೇಷಥ	೫೯
ಕಫವಿಕಾರ	೪೬	ಮೂತ್ರಾಘಾತ	೫೯
		ಪ್ರಮೇಹ	೫೯

ವಿಷಯ	ಪುಟ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಮೂತ್ರವಿಕಾರ	೫೯	ಪಂ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕಾಶಿ	
ಹೃದ್ರೋಗ		ಪುಂಡರೀಕ ಮಂಡಲ	೭೨
ಹೃದಯದೌರ್ಬಲ್ಯ	೬೦	ಉಷ್ಣವಾತಜನ್ಯ	
Cardiac pain	೬೦	ಮೂತ್ರಕ್ಷೇಶ	೭೩
ಉಪದಂಶ		ವೈದ್ಯರತ್ನ ಹ.ಪ.ಉಮರ್ಜಿ, ಪುಣೆ	
ಉಪದಂಶ	೬೧	ಜಲೋದರ	೭೪
ಜೀರ್ಣಉಪದಂಶ	೬೩	ಡಾ.ವಿ.ಮ.ಬೇಂದ್ರೆ, M.D. ಪುಣೆ	
ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಅಶಕ್ತತೆ	೬೪	ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ	೭೪
ಇಂದ್ರಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ	೬೫	ಬಾಲರೋಗ	೭೫
ನಪುಂಸಕತೆ	೬೫	ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ ಪರಿಣಮಶಾಲಿ	೭೫
ಶುಕ್ರದೋಷ	೬೬	ಪಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕಾಶಿ	
ಮಹಾರೋಗ	೬೬	ಶ್ವೇತಕುಷ್ಠ	೭೬
ಸ್ತ್ರೀರೋಗಗಳು		ವೈದ್ಯ ವಾದಿರಾಜ ಜಾಹಗೀರದಾರ	
ಅನಾರ್ತವ	೬೬	ಗುಲ್ಮ ರಕ್ತಗುಲ್ಮ	೭೬
ಕಷ್ಟಾರ್ತವ	೬೭	ಕಾಮಲಾ	೭೭
ಶ್ವೇತಪ್ರದರ	೬೭	ದಮ್ಮು	೭೭
ಪ್ರದರ	೬೮	ಡಾ ಗೋ.ನಾ ಮಂಗಳವೇಡೆ	
ಗರ್ಭವತಿಶ್ವೇತಪ್ರದರ	೬೮	ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ	೭೮
ಗರ್ಭವತಿ ಅಶಕ್ತತೆ	೬೮	ಮಲಶುದ್ಧಿ	೭೮
ನಂಧ್ಯಾತ್ಮಚಿಕಿತ್ಸೆ	೬೯	ವಿಷೂಚಿಃ	೭೯
ಬಾಲರೋಗಗಳು		ಆಮಾಂಶ	೮೦
ಬಾಲಕರಮಂದಯಕೃತ್	೬೯	ಪೂಯಮೇಹ	೮೦
ಕೂಸುಗಳ ಕೆಮ್ಮು	೭೦	ಅಶ್ಲ	೮೧
ಡಾ.ಕವಣೂರವರುಉಪಯೋಗಿಸಿದ		ಆಮನಾತ	೮೧
ಭೈಷಜ್ಯ ರತ್ನಾವಲಿಯು		ದಮ್ಮು	೮೧
ಪಾಠಗಳು	೭೦	ಡಾ ನಾಯ್. ಜಿ. ಪಂಡಿತ್	
		ದಮ್ಮು	೮೨

ವಿಷಯ	ಪುಟ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಯಕೃತವಿಕಾರ	೮೨	ಡಾ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣರಾಯರು	
ಭಿಷ್ಣುಗಾಚಾರ್ಯ ಪಾಂಡುರಂಗ		ಅತಿಸಾರ ಆಮಾಂಶ	೮೫
ಶಾಸ್ತ್ರೀ ಕಾಸೇಗಾಂವಕರ ಕರಾಡ		ಒಣಕೆಮ್ಮು	೮೫
ಬಾಲಗ್ರಹ	೮೩	ಡಾ. ಎಮ್. ಆರ್. ಭಟ್ಟ	
ಆರ್ತವವಿಕಾರ	೮೩	ಕಾಲು ಒಡೆದದು	೮೫
ಬಾಲಯಕೃತ	೮೩	ಸಕಲ ಕಜ್ಜಿಗಳಿಗೆ	೮೫
ಕಫನಾಶಕ	೮೪	ಸಿಧ್ಧಗಳಿಗೆ	೮೬
ಭಿಷ್ಣುಗಾಚಾರ್ಯ ಸಂಡಿತ		ಕಟಲೋಲೆ	೮೬
ತಾರಾನಾಥರಾಯರು		ರಸವೈದ್ಯ ಜಿ ವಾಮನಾಚಾರ್ಯ	
ಚಳಿಜ್ವರ	೮೪	ಹಯವೀರ ಸಿಂದೂರ	೮೬
ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ	೮೪	ಅಮೃತಾ	೮೭
		ಅಮೃತಾರಕ್ತಪಿತ್ತದಲ್ಲೆ	೮೮

॥ ಶ್ರೀ ಧನ್ವಂತರಿಃ ಪ್ರಸನ್ನಃ ಅಸ್ತು ॥

ದಿ ವ್ಯಾ ಷ ಥಿ

ಆಯುರ್ವೇದೀಯ ಶಾರೀರ

ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಅಥವಾ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡುವವರಿಗೆ, ಶರೀರದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಆಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯಜ್ಞಾನವಿರುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಕೇವಲ ರೋಗ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಔಷಧ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಾದದ್ದಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದೇ ರೋಗದ ಪರಿಣಾಮವು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದ್ದಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುವದೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಒಂದೇ ಔಷಧವು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಗುಣ ಕೊಡುವದೆಂದು ಹೇಳಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರೋಗಿಗಳ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ ರೋಗಗಳು ಆಕ್ರಮಿಸುವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಔಷಧಿಗಳ ಕ್ರಿಯಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾದುದು.

ವೈದ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಶಾರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪೌರ್ವಾತ್ಯರು ಸಾಂಖ್ಯ ಅಥವಾ ವೈಶೇಷಿಕ ದರ್ಶನಗಳು ತೋರಿಸಿದ ದೃಷ್ಟಿಪಥದಿಂದ ಅಂದರೆ ಸಾಂಚಭೌತಿಕ ತತ್ವಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜೀವಿತದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರು ಅವಯವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶಾರೀರ ರಚನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವೋದಲನೇ(ಯುದಕ್ಕೆ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶಾರೀರವೆಂದೂ ಎರಡನೆಯ ದಕ್ಕೆ ಸಂಖ್ಯಾ ಶಾರೀರವೆಂದೂ ಅನ್ನಬಹುದು. ಆಯುರ್ವೇದೀಯರು ದಾರ್ಶನಿಕರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವಿಲ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಯಾವತ್ತೂ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಇವೆ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರಗಳೆಂದು ಮುನ್ನಿಸಿ "ಪುರುಷೋಯಂ ಲೋಕಸಂಮಿತಃ" ಎಂಬ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಖಂಡ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೀವಾತ್ಮಾ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳಿಗೆ ಶರೀರವಲ್ಲಿ ಜಡವೇಹಕ್ಕಿದ್ದಷ್ಟೇ ಕಿಂಬಹುನಾ ತುಸು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಉನ್ಮಾದವಂಥ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಬಲವತ್ತರ ಸೌಕರ್ಯವುಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಯುರ್ವೇದೀಯರ ಮತಾನುಸಾರ ಜೀವಿತವೆಂದರೆ ಶರೀರ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಆತ್ಮಾ ಇವುಗಳ ಸಂಯೋಗವು; ಇದು ನಿತ್ಯವಿದ್ದು ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಜೀವವು ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕೃತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧವಿರುವದರಿಂದ ಆಯುಷ್ಯವೆಂಬ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕೇವಲ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶಾರೀರವ ಕಲ್ಪನೆಯು ಈ ರೀತಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆಯುರ್ವೇದೀಯರಿಗೆ ಶಲ್ಯ-ಶಾಲಾಕ್ಯ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶಾರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಲೇಸು. ಚರಕ, ಸುಶ್ರತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಗಳು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಶಾರೀರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕ್ರಮಿಕ ಮತ್ತು ಹಳೆಯ ವೈದ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದರಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದೀಯರಿಗೆ ಮಾನ್ಯವಾದ ಶಾರೀರವರ್ಣನೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಕೊಡುವೆವು.

ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕೈಕಾಲುಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳೂ ಒಂದು ವಕ್ಷ ಕೋಷ್ಠಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮಧ್ಯಭಾಗವೂ ಮತ್ತು ಕೊರಳು ಸಮೇತ

ವಾದ ಶಿರಸ್ಸು ಹೀಗೆ ಆರು ಅಂಗಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮಸ್ತಕ, ಉದರ, ನೊಲೆ, ಅಂಡ, ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಕಿವಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಮಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಮುಖಕ್ಕೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಎಲಬುಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ತಲೆಬುರುಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಿದುಳು ಇರುತ್ತದೆ. ಕೋಷ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪುನುಸ-ಹೃದಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಭಾಗವು ಕರಡಿಗೆಯಂತಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ವಕ್ಷಸ್ಥಲಕವೂ ಹಿಂದೆ ಅಂಸಸ್ಥಲಕ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನೆಲುಬುಗಳೂ ಎಡಬಲಸಾರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕೆಲುಬುಗಳೂ ಇರುವವು. ಉದರವು ಕೋಷ್ಟದ ಮಧ್ಯಭಾಗವು; ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಚನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅಂದರೆ ಜಠರ, ಗ್ರಹಣೆ, ಸ್ವಾದುಪಿಂಡ, ಲಘ್ವಾತ್ರ, ಬೃಹದಾತ್ರ, ಉಂಡುಕ ಮುಂತಾದವುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಹೊರ್ತು ಬಲಕ್ಕೆಯಕ್ಕೃತವೂ ಎಡಕ್ಕೆ ಸ್ನಿಹವೂ, ನಾಭಿಯ ಹಿಂದೆ ಮೇರುದಂಡಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಎರಡೂ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಎರಡು ವೃಕ್ಕ (ಮೂತ್ರಪಿಂಡ)ಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

ಉದರದ ಹಿಂದಿನ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಮೇರುದಂಡವೂ ಎರಡೂ ಸಾರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕೆಲುಬುಗಳ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗವೂ ಇರುತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ಮಾತ್ರ ಎಲಬು ಇರದೆ ಅಂತ್ರಾವರಣವೂ ಮೇದಸ್ಸಿನ ಅಸ್ತರಣವೂ, ಪ್ರತಾನವತ್ ಸ್ನಾಯುಗಳೂ ಚರ್ಮವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಕೋಷ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜನನೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ. ಶುಕ್ರಾಶಯವೂ, ಗರ್ಭಾಶಯವೂ, ಮಲಾಶಯವೂ, ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಮೂತ್ರಾಶಯವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಭಾಗದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿ, ಗುದಾಸ್ಥಿಗಳೂ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ನಿತಂಬಾಸ್ಥಿಗಳೂ, ಇರುವವು ನಿತಂಬಾಸ್ಥಿಯ ಮುಂಭಾಗಗಳು ಮುಂದೆ ಹಬ್ಬಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ ಇವು ಹೊಂದಿ ಕೊಂಡ ಭಾಗದ ಕೆಳಗೆ ಕಮಾನನಂತಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಭಗಾಸ್ಥಿಯ ಕೆಳಗೆ ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಬಾಹ್ಯಭಾಗವಿರುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನೆಲಬುಗಳ ಮಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೇರುವಂಡವಿರುತ್ತದೆ. ಬೆನ್ನೆಲಬಿನ ಮಣೆಗಳು ಒಂದರಮೇಲೊಂದು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪೊಳ್ಳುಭಾಗಗಳು ನಲಿಕೆಯಾಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಈ ನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯು (ಕಶೇರುಕಾರಜ್ಜುವು) ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮೇರುವಂಡವು ಕಪಾಲದ ಕೆಳತುದಿಗೆ ಅರಂಭವಾಗಿ ಗುದಾಸ್ಥಿಯವರೆಗೆ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೨೬ ಎಲಬುಗಳ ಸಮುದಾಯವಿರುತ್ತದೆ. ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯು ಮಾತ್ರ ೧೮ ಇಂಚು ಉದ್ದವಿದ್ದು ಮೊದಲನೇ ಜಘನ ಕಶೇರುಕೆಯ ವರೆಗೆ ಸಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅನಯನಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಪ್ರತಾನವತ್ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಪಸರಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಧಡಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನಿನ ಅಧಾರವಿದ್ದಂತೆ ಉರ್ಧ್ವಾಧಃ ಶಾಖೆಗಳಿಗೂ ಗಡುತರವಾದ ಮತ್ತು ಉದ್ದವಾದ ಎಲಬುಗಳ ಆಧಾರವಿರುತ್ತದೆ.

ತೊಡೆಗೆ ೧ ಮೊಣಕಾಲಿಗೆ ೧ ಕಾಲಿಗೆ ೨ ಪಾದಕ್ಕೆ ೨೬ ಎಲಬುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇದರಂತೆ ಬಾಹುವಿಗೆ ೧ ಕೈಗೆ ೨ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ೨೬ ಎಲಬುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಸ್ಥಿಪಂಜರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸ್ನಾಯು ಜಾಲದ ಬಂಧನವಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ನಾಯುಗಳು ಮಾಂಸಧಾತುವಿನಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಅಪು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ಚಲನವಲನಕ್ಕೂ ಸಂರಕ್ಷಣಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಎರಡು ಅಥವಾ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಎಲಬುಗಳು ಕೂಡುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಂಧಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಧಿಗಳು ಅಸ್ಥಿಬಂಧಗಳೆಂಬ ಶ್ಲೇಷ್ಮತರಜ್ಜುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ ಎಂಬ ಕಫಮಯವಾದ ದ್ರವಪದಾರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಲಬುಗಳ ಚಲನವಲನಕ್ಕೆ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸ್ನಾಯುಗಳ ನಡುನಡುವೆ ಮೇದಸ್ಸಿನ ಧರಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಸಾಂಚೆ ಭೌತಿಕ ಶಾರೀರ

ಶರೀರಂನಾಮ ಚೇತನಾಧಿಷ್ಠಾನಭೂತಂ
ಸಂಚಮಹಾಭೂತವಿಕಾರಸಮುದಾಯತ್ಕೃಕಂ
ದೋಷಧಾತುಮಲಾನೂಲಂ ಸದಾದೇಹಾಸ್ಯ ||

(ಚ೦ಕ)

ಪಿಂಡಬ್ರನ್ಹಾಂಡಗಳ ವಿಚಾರ: .. ಭಾರತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲತತ್ವಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವ ಸಿದ್ಧತೆಯೂ ನಿಸರ್ಗ ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾದ ಬಾಧ್ಯತೆಯೂ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಏಕವಾಕ್ಯತೆಯೂ ಕಂಡು ಬರುವವು. ಇದಕ್ಕೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಉತ್ತಮವಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತವು. ಆರ್ಯವೈದ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಸೋಮಸೂರ್ಯ ವಾಯು ದೇವತೆಗಳು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಖಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಆಕರ್ಷಣ ಸೃಷ್ಟಿಕರಣ ವಿಸರ್ಜನ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಧಾರಣ ಮಾಡುವನೋ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಫ-ಪಿತ್ತ-ವಾತಗಳು ಮಾನವೀ ಶರೀರವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವವೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯು ಸಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ದೊರಕುವದು. ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಯೆ ಅಖಿಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವಸ್ಥಾಂತರವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಈ ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫಗಳೆಂಬ ತ್ರಿದೋಷ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಕ್ರಾಂತಿಯು ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ.

ಆತ್ಮನೇ ಆಧಾರ: — ಈ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಕಾರಣನು. ಸಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಕಾರಹೊಂದಿದ ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಜೀವಾತ್ಮನ ಚಾಲನೆಯಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವು.

ತ್ರಿದೋಷಗಳು: — ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಜಡ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೂ ವಿಕೃತ ಅವಿಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿ

ವಾಸಮಾಡುವವು. ಇವುಗಳ ಅಂಶಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಯವಭೂತ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಅಸಂಖ್ಯಾಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಗುಣಕರ್ಮ:— ಯಾವತ್ತೂ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಗುಣಕರ್ಮಗಳಿದ್ದಂತೆ ತ್ರಿದೋಷಗಳಿಗಾದರೂ ಇರುವವು. ವಾತಕ್ಕೆ, ವಾಯು ಅಕಾರ ತತ್ವಗಳಿಂದ ರೂಕ್ಷ ಲಘು ಶೀತ ಖರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಲಾದಿ ಗುಣಗಳು ಬರುವವು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಯುವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಗುಣಗಳಿಂದ ವೈರದ್ಯ ಲಾಘವ ಉತ್ಸಾಹ ಉಚ್ಛ್ವಾಸ ನಿಶ್ವಾಸ ಚೇಷ್ಟಾ ವೇಗ ಪ್ರವರ್ತನ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ದೊರಕುವವು.

ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಆಗ್ನೇಯ ಮಹಾಭೂತದಿಂದ ತ್ರಿಕ್ಷಣ್ಣತ್ವ ಉಷ್ಣತೆ ಲಾಘವ ದ್ರವ ವಾಸನೆ ಸ್ನೇಹ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ದೊರಕುವವು. ಅದರಿಂದ ಪಿತ್ತ ಧಾತುವಿಗೆ ದಹನ, ಪಾಚನ, ದರ್ಶನ, ಶಾಸನ, ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೇಧಾ, ಶೌರ್ಯ, ಕ್ಷುತ್ ತೃಟ, ರುಚಿ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವು.

ಕಫಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಿವಿ ಜಲ ತತ್ವಗಳಿಂದ ಸ್ನಿಗ್ಧ, ಶೀತ, ಗುರು, ಮಂದ, ಶ್ಲಷ್ಣ, ಮೃತ್ನು, ಸ್ಥಿರ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಬರುವವು. ಅದರಿಂದ ಕಫ ಧಾತುವಿನ ಸ್ಥೈರ್ಯ; ಸಂದಿಬಂಧ, ಧಾರಣ, ಪೂರಣ, ಪ್ರೀಣನ, ಜೀವನ, ಗರ್ಭೋತ್ಪಾದನ, ಅಧೋಗತಿಭಾವ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವು.

ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫಗಳು ಕ್ರಿಯಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ದೇಹ ಸಂಭವಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವ ವೆಂಪನ್ನ ಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಯಾವ ಆಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ, ಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಪಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫಗಳು ಅಂಶತಃ ಆಶ್ರಯನಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆವೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯ ಮೇಲಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸ್ಥಾನ ಆಶಯಗಳು

ಪ್ರಧಾನ ಧಾತು

ನಾಲಿಗೆ	ಕಫಧಾತು
ಅನ್ನನಲಿಕೆ	ಕಫ
ಆನಾಶಯ	ಕಫ ಪಿತ್ತ
ಗ್ರಹಣೆ	ಪಿತ್ತ
ಸಣ್ಣ ಕರಳು	ಪಿತ್ತ
ದೊಡ್ಡ ಕರಳು	ವಾತ
ಗುದ	ವಾತ
ಯಕೃತ	ಪಿತ್ತ
ಸ್ನೇಹ	ಪಿತ್ತ
ಅಗ್ನಾಶಯ	ಪಿತ್ತ
ಮೂತ್ರಪಿಂಡ	ಪಿತ್ತ ಕಫ
ಮೂತ್ರಾಶಯ	ಪಿತ್ತ ಕಫ
ಹೃದಯ	ಕಫ ಪಿತ್ತ
ಪುಷ್ಪಸ	ಕಫ
ಅಸ್ತಿಸಂಧಿ	ಕಫ

ಧಾತೂಪಧಾತುಗಳು

ರಸ
 ರಕ್ತ
 ಮಾಂಸ
 ಮೇದ
 ಅಸ್ಥಿ
 ಮಜ್ಜಾ
 ಶುಕ್ರ
 ಶೋಣಿತ
 ಆರ್ತವ
 ಓಜ
 ಮೂಲೆಹಾಲು

ಪ್ರಧಾನಧಾತು

ಕೃಷ್ಣ
 ಪಿತ್ತ
 ವಾತ ಕೃಷ್ಣ
 ಕೃಷ್ಣ
 ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕೃಷ್ಣ
 ಕೃಷ್ಣ
 ಕೃಷ್ಣ
 ಪಿತ್ತ
 ಪಿತ್ತ
 ಕೃಷ್ಣ
 ಕೃಷ್ಣ

ಮೂಲಗಳು

ಮೂಲ (ಪುರೀಷ)
 ಮೂತ್ರ
 ಬೆವರು

ಪ್ರಧಾನಧಾತು

ಕೃಷ್ಣ
 ಕೃಷ್ಣ ಪಿತ್ತ
 ಪಿತ್ತ

ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು

ತ್ವಚಾ
 ಕಣ್ಣು
 ಕಿವಿ
 ಮೂಗು
 ನಾಲಿಗೆ

ಪ್ರಧಾನಧಾತು

ಪಿತ್ತ ಕೃಷ್ಣ
 ಪಿತ್ತ
 ವಾತ
 ಕೃಷ್ಣ
 ಕೃಷ್ಣ

ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫ ಈ ಮೂರು ತ್ರಿಧಾತುಗಳು (ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿದೋಷಗಳು) ಶರೀರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ಆಂದರೆ ಒಳ್ಳೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಣು ರೇಣುಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ಈ ತ್ರಿದೋಷಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿಸರ್ಗದತ್ತ, ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಗುಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಏಕಮುಖವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಮುಖವಾಗಿಯೂ ಜರುಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಸತ್ವ, ರಜ, ತಮೋ ಗುಣಗಳಂತೆ “ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಭಿಭವ ಆಶ್ರಯ ಜನನ ಮಿಥುನ ವೃತ್ತಯಶ್ಚಗುಣಾಃ” ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಇರುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಸಂಯೋಗವೇ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಕಾರದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಅವು ಒಂದರಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರವಿಷ್ಟವಾಗಿ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಕಾರಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕ್ಷಯವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುತ್ತವೆ ಒಂದರ ಆಕ್ರಮಣವು ಹೊತ್ತುಬಂದಂತೆ ಇನ್ನೊಂದರ ಮೇಲೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂರು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ವಾತದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಬಹಳ. ಪಿತ್ತ-ಕಫ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಂಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ತಡೆಯುವದನ್ನೂ ಕ್ಷೋಭಿಸುವದನ್ನೂ ಅಥವಾ ಸರಿಪಡಿಸುವದನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಅದು ಸಮರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ.

ವ್ಯಾಧಿಃ- ದೋಷಧಾತು ಮಲಗಳು ಅನ್ನಪಾನವಿಹಾರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಯೋಗ, ಹೀನಯೋಗ, ಮಿಥ್ಯಾಯೋಗಗಳಾಗುವದರಿಂದ ಆಯಾ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಮೊದಲು ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಕೆಟ್ಟು ಸಪ್ತಧಾತುಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತವೆ. ನಂತರ ದೋಷ ಧಾತುಗಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಮಲವನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತವೆ. ಮಲವು ಏಕೃತವಾಯಿತೆಂದರೆ ಅದರ ಮಾರ್ಗಗಳು ಅವರುದ್ಧವಾಗಿ ಅದು ನಿಂತಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ದೋಷ ಸಂಚಯವಾಗುವದರಿಂದ ರೋಗಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ರಜೋಗುಣ ಮತ್ತು ತಾಮಸೀ ವೃತ್ತಿಯ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಲಿನಾಹಾರ ಅಯುಕ್ತವಿಹಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಮಲಗಳು ಯಾವಾಗ ರಸರಕ್ತ ವಾಹಿನಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಸಂಜ್ಞಾವಹವಾಹಿನಿಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸುವವು. ಆಗ್ಗೆ ಆಯಾ ಸ್ತ್ರೋತಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿಗಳುಂಟಾಗಿ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವು.

ನಿದಾನ:- ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಸ್ಥಾನದೋಷಗಳನ್ನು, ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇವೆಲ್ಲದೆ ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೇ ದೋಷವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರಬಹುದು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ದೋಷಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂರು ದೋಷಗಳು ಪ್ರಧಾನವಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬರಬಹುದು. ದೋಷಗಳ ಸಮವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀಣ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿದರೆ ೬೩ ಆಗುವವು. ಕೆಲವೊಂದು ವೇಳೆ ದೋಷ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಂಥಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವುಗಳ ಉಪಶಮನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ದೋಷಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳ ಅಧಿಷ್ಟಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುವದು ಶಕ್ಯವಿರುವದರಿಂದ, ಯಾವತ್ತೂ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ರೋಗಿಯ ದೋಷವನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ, ದೂಷ್ಯ (ಧಾತು) ಆಶಯ ಬಲಾಬಲ ಜಠರಾಗ್ನಿ ಬಲಕಾಲ ಪ್ರಕೃತಿ-ಮಾನ, ವಯಸ್ಸು, ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ಅಪನ ಸಹನ ಶಕ್ತಿ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು.

ವ್ಯಾಧಿ ಭೇದಗಳನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಅವು ಸ್ವತಂತ್ರವೋ, ಪರತಂತ್ರವೋ, ಸಾಧ್ಯವೋ, ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೋ ಅಥವಾ ಅಸಾಧ್ಯವೋ

ಸೋಪದ್ರವವೋ, ನಿರುಪದ್ರವವೋ ನಿಜವೋ ಆಗುಂತಕವೋ ಎಂಬ
ದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ರೋಗಗಳ ಬಲಾಬಲ ವಿಚಾರವಾದರೂ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದಿ-
ರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಪ ದೋಷವಿದ್ದಾಗ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಲಂಘನಾದಿಗಳನ್ನು
ಮಾಡಿಸಿ ಕೇವಲ ಸಧ್ಯಾಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದರೆ, ರೋಗವು
ಉಪಶಮನ ಹೊಂದುವದು. ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಂಭಿಸುವ ಮೊದಲು
ದೋಷಗಳ ಸಂಚಯ ಪ್ರಕೋಪ ಪ್ರಸಾರ, ಸ್ಥಾನಸಂಶ್ರಯ ಪ್ರಾದು-
ರ್ಭಾವ ಮತ್ತು ಭೇದಗಳನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸುವದು ಅನಿವಾರ್ಯವಿದೆ.

ಸಂಚಯ:— ಆಹಾರವನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿ ತಿನ್ನುವದರಿಂದ
ಶಾರೀರಿಕ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿಯುಂಟಾಗುವದು. ಈ ವಿಕೃತಿಯನ್ನು
ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯು ಆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವನ
ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷ ಸಂಚಯವಾಗುವದು. ಅಂದರೆ ದೋಷಗಳು
ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕಲೆಯುವವು.

ಪ್ರಕೋಪ:— ಈ ದೋಷ ಸಂಚಯವನ್ನು ತಡೆಯದೇ ಇದ್ದರೆ
ಧಾತು ವಿಕೃತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೋಷಗಳು ಪ್ರಕೋಪಗೊಳ್ಳುವವು.
ಇಂಥಲ್ಲಿ ಯಾವ ಔಷಧವು ಕ್ಷೀಣವಾದ ಧಾತುವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸು-
ವದೋ, ಅಥವಾ ವೃದ್ಧವಾದ ಧಾತುವನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುವದೋ, ಅಂಥವನ್ನೇ
ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಸಂಚಯವು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಂತು
ಪ್ರಕೋಪವು ಶಮನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸಾರ:— ವೈದ್ಯನು ಅಜ್ಞಾನ ಇಲ್ಲವೆ ಆಲಸ್ಯದ ಮೂಲಕ
ಸಂಚಯ ಪ್ರಕೋಪಗಳನ್ನು ತಡೆಯದಿದ್ದರೆ ರೋಗವು ಪ್ರಸಾರವನ್ನು
ಹೊಂದುವದು; ಅಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ವಮನ ವಿರೇಚನ
ಮತ್ತು ಲಂಘನ-ಉಪಚಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸ್ಥಾನ ಸಂಶ್ರಯ:— ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಆಗವಲ್ಲದೇಕೆ; ದೋಷಗಳು ಒಮ್ಮೆ ಸೇರಿದವೆಂದರೆ ಅವು ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಡ್ಡಾಡಿ ತನುಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಕ್ಷೀಣ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಡುತ್ತವೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನ ಸಂಶ್ರಯವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಹೊರದೂಡುವ ದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನಿಕ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೋಷಗಳು ಶಾಖಾಗತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಕೋಷ್ಠದಲ್ಲಿ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು; ಅಂದರೆ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಪಸರಿಸಿದ ದೋಷಗಳನ್ನು, ರಕ್ತ ಪಥದಿಂದ ಹೊಟ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ಔಷಧದ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಸಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಾಯಶಃ: ವಾತ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಪಿತ್ತ-ಕಫ ದೋಷಗಳು ಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಾಖೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಅವರೆ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳುವವು ಇವನ್ನು ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಕೋಷ್ಠಕ್ಕೆ ತರಬೇಕಾದರೆ ವಾತ ವಿಕಾರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈತರದ ವಾತಾನುಲೋಮನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನೊದಲು ಸ್ನೇಹನ ಸ್ನೇಹನ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಬಸ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೋಷಗಳು ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪುನಃ ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ವಮನ ವಿರೇಚನಾ ದಿಗಳಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ವ್ಯಕ್ತಿ:— ಎಂದರೆ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಣಗಳ ದರ್ಶನವು. ಯಾವದಾದರೊಂದು ಬೇನೆಯು ನೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನಂತರ ಅದು ಕೂಡಲೇ ಹೊರಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ನೊದಲು ಒಂದು ತರದ ಆಮು ಎಂಬ ಮಲವು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ರಕ್ತದ್ವಾರದಿಂದ ಸಂಚರಿಸಿ, ಅನಂತರ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಅಧಿಷ್ಠಾನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಆಶಯದ ಸ್ತ್ರೋತಸ್ಸುಗಳೊಳಗಿಂದ ಮಲರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ರಸಮಲ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಆಗುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಲಕ್ಷಣ

ಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವರೂಪವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆನಂತರ ಆಗುವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ರೂಪ ಇಲ್ಲವೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದೆನ್ನುವದುಂಟು

ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ನಿದಾನವೆಂದರೆ ಹೇತು ಲಕ್ಷಣಗಳ ಸಮುದಾಯ. ಈ ನಿದಾನವು ಐದು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ೧ ಹೇತು ೨ ಪೂರ್ವರೂಪ ೩ ರೂಪ ೪ ಉಪಶಯ ೫ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಹೇತು ಇದರ ಅರ್ಥ ಧಾತು ವೈಷಮ್ಯ. (ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವೈದ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಹೇತು ಎಂದರೆ ಕಾರಣ ವಿನೂತನ; ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಚಿಹ್ನೆ, ಶೋಧವೇದನೆ ಜ್ವರ ಇಂಥವುಗಳು) ಉಪಶಯವನ್ನು ಸಾತ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಂದರೆ ರೋಗ ಸಂಭವದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗುವ ಲಕ್ಷಣ ಪರಂಪರೆ. ಪೂರ್ವರೂಪ, ರೂಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.

ಭೇದ:— ರೋಗ ಪ್ರತಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅದು ಅನೇಕ ಮುಖದಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಅದು ಆಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ರೋಗದ ಈ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಭೇದವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ರೋಗವು ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಪದ್ರವಗಳನ್ನೂ ಅನುಬಂಧಗಳನ್ನೂ ತರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಉತ್ತಾನ ದೋಷವು ಗಂಭೀರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ರೋಗಿಗೆ ಗುಣವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘಕಾಲವು ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ವಿಕಾರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಔಷಧೋಪಚಾರದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಉಪಚಾರ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಂಘನ ಬೃಂಹ್ಮಣ, ಠಾಕ್ಷಣ, ಸ್ನೇಹನ, ಸ್ವೇದನ, ಸ್ತಂಭನ ಎಂಬವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿವೆ. ರೋಗಗಳ ಅವಸ್ಥಾಂತರಗಳು ತಿಳಿಯದ ಹೊರ್ತು ಉಪಚಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವದು ಶಕ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶರೀರ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ತೀರ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಆರ್ಯರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆದಿಭೌತಿಕ, ಆದಿದೈವಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಮನನೀಯವಾಗಿವೆ. ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳು ಅವಶ್ಯ ವಾದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಈ ತರದ ಕಾರಣ ಮೂಲಮಾನಸೀಯ ಇನ್ನೂ ಹೊಳೆದಿಲ್ಲವೆಂದೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಭ್ಯಂತರವೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆರ್ಯವೈದ್ಯರು ಮಾನಸಿಕ ರೋಗ ಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಯೋಗಗಳು ಇನ್ನಾವ ಸದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಆರ್ಯವೈದ್ಯಕ ದಲ್ಲಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸದ್ಧತಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ಆಪ್ತವಚನ ಈ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳ ವಿವೇಚನದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದುಂಟು ಇದರಿಂದ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಪ್ತಿ ದೋಷವು ಕಂಡುಬರ ಲಾರದು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ದ್ವಾರಾ ರೋಗ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಅನುಮಾನ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಅಥವಾ ರೋಗಿಯ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಸಾತ್ತ್ವಿಕಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ರೋಗ ಪ್ರತಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಔಷಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲ ಸೂಚನೆ

- ೧ ಯಾವಾಗಲೂ ತಾಜಾ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
೨. ವಿಡಂಗ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಜೇನತುಪ್ಪ ಇವು ಮಾತ್ರ ಒಂದು ವರ್ಷ ಹಿಂದಿನವು (ಹಳೆಯವು) ಇರಬೇಕು.-

೩. ಅಸ್ಮತ್‌ಬಳಿ, ಕೊಡಸಿಗೆ, ಅಡಸಾಲ, ಬಾದಿಗುಂಬಳ, ಶತಾವರಿ, ಅಶ್ವಗಂಧಿ, ಗೊರಟೆಗೆ, ಬಡೇಸೋವು, ಸ್ರಸಾರಣಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಸಿ ಇದ್ದವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.
೪. ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ವನಸ್ಪತಿ ಅಂಗವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅಂಥಲ್ಲಿ ವನಸ್ಪತಿಯು ಬೇರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆ

೧. ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಅಂಥಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಮುಂಜಾನೆ ಅಂತಾ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
೨. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರೇಚಕ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
೩. ದೀಪನ, ಪಾಚನ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಊಟದ ಮೊದಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
೪. ಭಸ್ಮ ರಸಾಯನ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಊಟದ ಮೊದಲು ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
೫. ಆಸವಾರಿಷ್ಯಗಳನ್ನು ಊಟದ ನಂತರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
೬. ಸಮಾನವಾಯು ಮಂದ ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ ಔಷಧವನ್ನು ಊಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಊಟದ ನಂತರ ಕೂಡಲೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೭. ಊಟಕ್ಕೂ ಔಷಧಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಥತಾನೆ ಅಂತರ ಇರುವುದು ನೆಟ್ಟಗೆ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕು.

ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣ

೧. ಔಷಧಿ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಸಮ ಭಾಗವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕಷಾಯದ ಪ್ರಮಾಣ ೨-೩ ತೊಲೆ ಒಂದು ವೇಳೆಗೆ.

೨. ಸ್ವರಸದಮಾತ್ರ ೨ ತೊಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ. ಜೇನತುಪ್ಪ. ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕುವದಾದಲ್ಲಿ ಆರು ಮಾಸಿಯಷ್ಟು ಹಾಕುವದು.
೩. ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ತೂಕದ ಹದಿನಾರುಪಟ್ಟು ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಮಂದಾಗ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಕುದಿಯಲು ಇಡಬೇಕು. ೩ ಭಾಗ ಉಳಿಯತೆಂದರೆ ಇಳಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ಆರಿದನಂತರ ಸೋಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಜೇನು ಅಥವಾ ಸಕ್ಕರೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕುದಿಯಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಕಷಾಯ ಬಹಳ ಎನಿಸಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಾಗಮಾಡಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ ಕೊಡಬೇಕು. ವಾತ-ಪಿತ್ತ ಕಫ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ೩ ೩ ಗ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸ ಬೇಕು. ಜೇನ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಗ್ಲಿ ೩ ಕೂಡಿಸಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ದೇಶ ಕಾಲ ವಯಸ್ಸು ಅಗ್ನಿ ಬಲ ಪ್ರಕೃತಿ ನೋಡಿ ಕೊಂಡು ಅನುಪಾನ, ಔಷಧಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮೊದಲಾದವು ಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು.

ಜ್ವರ

ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ಯೋಗಗಳು

ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜ್ವರಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಕೊಡಲು ಉತ್ತಮ ವಾದ ಪಾಚನ ಕಷಾಯ.

ಸುಂಠಿ	೪೦	ತೊಲಿ	} ಇವುಗಳನ್ನು ಅವಡು ಸಬಡು ಜಜ್ಜಿ ೨೦ ತೊಲಿ ನೀರು ಹಾಕಿ ಕಷಾಯ ಇಳಿಸಿ, ಸೋಸಿ ಕೊಡು ವದು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.
ಹವೀಜ	೪೦	”	
ಗುಳ್ಳೆ	೪೦	”	
ಹೆಗ್ಗುಳ	೪೦	”	
ದೇವದ್ವಾರ	೪೦	”	

ಚಳಿಜ್ವರ

ಚಳಿಹತ್ತುವಾಗ ೨-೪ ಗುಂಜಿ ಸಣ್ಣಹಿಪ್ಪಲೀಪುಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ಓಕರಿಕೆ ಇದ್ದರೆ

೧-೨ ಗುಂಜಿ ಶಂಖ ಭಸ್ಮವನ್ನು ೧೫-೨೦ ಹನಿ ಲಿಂಬೀರಸ ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ತಲೆತೂಲಿಗೆ

ಚಂದನ, ಕರ್ಪೂರ ತೆಯ್ದು ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚುವದು. ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿ ದಲ್ಲಿ ಜಾಜೀಕಾಯಿ ಅಥವಾ ಅಪು ಕೂಡಿಸಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ನೀರಡಿಕೆಗೆ

ಜೇಕಿನಗಡೆ
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ
ರಕ್ತಚಂದನ
ಸುಂಠಿ
ಲಾವಂಚ
ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ
ಕಲ್ಲು ಸಬ್ಬಸಗಿ

} ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡು
ಮಾಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು
ಕಪ್ಪು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಕಷಾಯಕ್ಕೆ
ಇಟ್ಟು ಎರಡುಕಪ್ಪು ಇಳಿಸಬೇಕು.
ಪ್ರತಿ ಸಲ ೫ ತೊಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಚಳಿಜ್ವರಕ್ಕೆ ಔಷಧಗಳು

ಆಮೃತಬಳ್ಳಿ	೧೦	ತೊಲಿ
ಚಿರಾಯಿತ	೧೦	”
ಬೇವಿನಒಳದೊಗಟಿ	೧೦	”
ಸೋನಾಮುಖಿ	೧೦	”
ಸುಂಠಿ	೧೦	”
ಹವೀಜ	೧೦	”
ಜೇಷ್ಠಮಧು	೧೦	”

} ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕುಟ್ಟಿ ಎರಡು
ಕಪ್ಪು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ೧ ಕಷಾಯ
ಇಳಿಸಿ ಸೋಸಿ ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ
ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨
ಸಲ.

೨. ಮಹಾಸುದರ್ಶನ ಚೂರ್ಣ:- ೨-೩ ಮಾಸಿ ತೆಗೆದು
ಒಂದು ಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪಾವು ಕಪ್ಪು ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ನೀರು
ಅದರೊಳಗೆ ಹಾಕಿ, ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಮುಚ್ಚಿ ಇಡಬೇಕು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ
ಅದನ್ನು ಸೋಸಿ ತುಸು ಸಕ್ಕರೆ ಅಥವಾ ಜೇನು ಬೆರೆಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ
ಬೇಕು. ಇದರಂತೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹಾಕಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ರಾತ್ರಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ
ಬೇಕು. ಏಳು ದಿನಸ ಇದರಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೩. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ, ಮಹಾಜ್ವರಾಂಕುಶ, ಜ್ವರಾಂಕುಶ, ನಾರಾಯಣಜ್ವರಾಂಕುಶ, ಮಹಾವೃತ್ಯಂಜಯ, ಪಂಚವಕ್ತ್ರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದುಗುಂಜಿ-೨ ಗುಂಜಿ ತೆಗೆದು ಅಲ್ಲದರಸ ಮತ್ತು ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು; ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

ಚಳಿಜ್ವರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳು ಮಲೇರಿಯಾಕ್ಕೆ ಗುಣಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

ಮಲೇರಿಯಾದಿಂದಂಟಾದ ಅಶಕ್ತತೆ

ಸಿದ್ಧಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	೧	ತೊಲಿ	} ೪೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ೧ ಪುಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ಅಮೃತಸತ್ಯ	೧	"	

೨

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೨	ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ಕ್ಕೆ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಡಿ ಯಲ್ಲಿ ೨ ಗುಂಜಿ ಹಿಪ್ಪಲಿಚೂರ್ಣ ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ಲೋಹಭಸ್ಮ	೧	"	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೧	"	
ಅಮೃತಸತ್ಯ	೨	"	

೩

ಲೋಹಾಸವ ದ್ರಾಕ್ಷಾಸವ	}	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗ್ರಿಂಚಮಚಿ, ನೀರು ೬ ಚಮಚಿಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
----------------------	---	--

ನಿದ್ರಾನಾಶ ಮತ್ತು ಜ್ವರಾನಂತರ ಅಶಕ್ತೆ

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೩	ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೨ ಸಾ. ಋಕ್ಕೆ ನೆಲ್ಲೇಪಾಕಿನಲ್ಲಿ ೧ ಪುಡಿ. ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕುಡಿಯುವದು.
ತಾಪ್ಯಾದಿರೋಹ	೩	,,	
ಮೃಗಶ್ಯಂಗ	೩	,,	
ಪ್ರವಾಳಚ, ಪು.	೩	,,	

ನಾಶಜ್ವರ

೧. ತ್ರಿಕಟು, ಚಿರಾಯಿತ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಟಕರೋಣಿಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧-೨ ಗುಂಜಿ ಸೈಂಧಲವಣ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

೨. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ ೧-೨ ಗುಂಜಿ, ಅಲ್ಲದರಸ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆಮಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

೩. ಭೇದಿಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ತ್ರಿಫಳಾ, ತ್ರಿಕಟು, ತಿಗಡಿ ಸಮ ಭಾಗ ಕೂಡಿಸಿ ಬೆಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಗುಳಿಗೆಮಾಡಿ ೨ ದಿಂದ ೧ತೊಲಿ ಕೊಡುವದು. ಬಿಸಿನೀರಿನಗೂಡ.

ಪಿತ್ತಜ್ವರ

೧. ಧನಾಸಾ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಚಿರಾಯಿತ, ಕಟಕರೋಣಿಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೨. ಮನೂಕ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಕಟಕರೋಣಿಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

ಕಘಜ್ಜರ

೧. ಕಹಿಪಡವಲ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ತಾರೀಕಾಯಿ, ಅಡಸಾಲ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ಕಟಕರೋಣಿ, ಕಜೋರ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಜೇನುಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

೨. ಧತ್ತೂರ, ತುಳಸಿ, ಅಲ್ಲದರಸಗಳ ಭಾವನೆಕೊಟ್ಟು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದ ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ ೧—೨ ಗುಂಜಿ ಅಲ್ಲದರಸ-ಜೇನುಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೩. ಒಣಕೆನ್ನು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಲವಂಗಾದಿವಟಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಯೊಡನೆ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕು.

೪. ಕಘವು ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಒಂದು ಗುಂಜಿ ರಸ ಸಿಂದೂರವನ್ನು ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು.

೫. ತರ್ಪಣತೈಲ ಅಥವಾ ನೀಲಗಿರಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಎದೆಗೆಹಚ್ಚಿ ಅಗಸೀ ಮೋಟೀಸಿನಿಂದ ಕಾಸುವದು.

ನಾತ-ಪಿತ್ತಜ್ಜರ

೧. ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಚಿರಾಯಿತ, ಮತ್ತು ಶುಂಠಿ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ೨ ಸಲ ಕೊಡುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ಪಂಚಭದ್ರ ಕಷಾಯವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಅಥವಾ

೨. ತ್ರಿಫಲಾ, ರಾಸ್ನಾ, ಕಕ್ಕೇಕಾಯಿತಿಳಿಲು, ಅಡಸಾಲ, ಶಿವನೀಬೇರು ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನದಲ್ಲಿ ೨ ಸಲ ಕೊಡುವದು.

ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು.)೧ ಗುಂಜಿ	}	ಒಂದು ಪುಡಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೆಲ್ಲೇಸಾಕಿ ನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.
ಚಂದ್ರಕಲಾ ೧ ,,		
ಪ್ರವಾಳ ಚ.ಪು. ೧ ,,		

ನಾತ-ಕಫಜ್ಜರ

೧. ಕಾಯಢಳ, ರೋಹಿಷತ್ವಣ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಹವೀಜ, ಕಾಕಡಶಿಂಗಿ, ಬಜೆ, ಸುಂಠಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕಲ್ಲು ಸಬ್ಬಸಗಿ, ದೇವದ್ವಾರಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೨. ಬದ್ಧಕೋಷ್ಠವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಕ್ಯೇಕಾಯಿತಿಳಲು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಟಕರೋಣಿ, ಮೋಡಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡುವದು.

೩. ಸಕ್ಕಡಿಶಾಲಿ ದಮ್ಮು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಗುಳ್ಳೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಸುಂಠಿ ಪುಷ್ಕರಮೂಲಗಳ ಕಷಾಯ ಕೊಡಬೇಕು.

೪. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ, ಅಲ್ಲದರಸ-ಜೇನುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ಪಿತ್ತ-ಕಫಜ್ಜರ

೧. ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಹವೀಜ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಬೇವಿನಒಳ-ಮೊಗಟೆ, ಪದ್ಮಕಾಷ್ಠ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡುವದು.

೨. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ ಅಥವಾ ಅನಂದಭೈರವ ೧-೨ ಗುಂಜಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

೩. ಕಫದ ಸಲುವಾಗಿ ರಸಸಿಂದೂರ ಅಥವಾ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ ಒಂದು ಗುಂಜಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ ಕೊಡುವದು.

೪. ಬಡಬಡಿಸುವದಿದ್ದರೆ ಸುವರ್ಣಯುಕ್ತ ಸೂತಶೇಖರ ೧ ಗುಂಜಿ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ಕಫ-ವಾತ ಸ್ತುಧಾನ ಜ್ವರ (ನ್ಯೂನೋನಿಯಾ)

೧. ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ದೇವದ್ವಾರ ಅಡಸಾಲ, ಸುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೨

ಹೇಮಗರ್ಭ	೩	ಗುಂಜಿ	} ೧೨ ಚೀಟಿಮಾಡುವದು ಪ್ರತಿದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ೧ ಚೀಟು ಅಲ್ಲದರಸ-ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪಂಚಸೂತ	೬	,,	
ಸವೂರಪನ್ನಗ	೩	,,	

೩. ತರ್ಪತೈಲ ಅಥವಾ ನೀಲಗಿರಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಎದೆ ಕಾಸುವದು

ನ್ಯೂನೋನಿಯಾದಿಂದ ಅಶಕ್ತತೆ

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೩	ತೊಲಿ	} ೨೪ ವುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ವುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೩	,,	
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೩	,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೩	,,	
ಅಶ್ವಗಂಧಾದಿಚೂರ್ಣ	೧	,,	

ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ

೧. ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರವೆಂದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೇ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇನೇ ರಸಸಿದೂರ, ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರೋದಯ, ಹೇಮಗರ್ಭ, ಪಂಚಸೂತ, ಮಾತ್ರಿಗಳ ಮೈಕಿ ಯಾವ ದಾದರೊಂದನ್ನು ಪಾವು ಗುಂಜಿ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅಲ್ಲದರಸ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಗಾಗಿ ಕೊಡುವದು.

೨. ಕಾಯಫಲ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಕಾಕಡಶಿಂಗಿ, ಸುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಧಮಸಾ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ನೆಲಗುಳ್ಳುಗಳ ಕಷಾಯ ದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಕೊಡಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ ಸಲ

೩. ಗಂಟಲು ಒಣಗಿದರೆ ತ್ರಿಕಟು, ಸೈಂಧಲವಣಗಳ ಚೂರ್ಣ ನನ್ನು ನಾಲಿಗೆಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

೪. ತಂದ್ರಾ ಅಂದರೆ ಮಬ್ಬು ಇದ್ದರೆ ಚೂಗಚಿತೊಪ್ಪಲ ರಸ ದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಟು ತೆಯ್ದ ೨-೩ ಹನಿ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ಸನ್ನಿಪಾತದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಮಹತ್ವದ ಕಷಾಯ

೧. ಶಲ್ಯಾದಿ ಕಷಾಯ:- ಕರ್ಜೋರ, ಪುಷ್ಕರಮೂಳ, ನೆಲ-ಗುಳ್ಳು, ಕಾಕಡಶಿಂಗಿ, ಧಮಸಾ, ಇಂದ್ರಜವಿ, ಕಹಿಪಡವಲ, ಕಟಕರೋಹಿಣಿ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಶಲ್ಯಾದಿ ಕಷಾಯವೆಂದೆನ್ನುವರು

ಅಥವಾ

೨. ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಕಟಕರೋಣಿ, ದ್ರಾಕ್ಷ, ವೇವದ್ವಾರ, ಜೇಕಿನಗಣ್ಣೆ, ಚಿರಾಯತ, ಕಕ್ಕೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಚೆಟ್ಟು, ಕಹಿಪಡವಲಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೩. ಬಾಯಿಂದ ರಕ್ತ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ:- ಪದ್ಮಕಾಷ್ಠ, ರಕ್ತ-ಚಂದನ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ತ್ರಿಫಲಾ, ಜೇಷ್ಠಮಧು, ಬಾಳದಬೇರು, ಬೇವಿನಒಳದೊಗೆಟೆಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸನ್ನಿಪಾತದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ರಸಾಯನಗಳು

ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ, ಪಂಚವಕ್ತ್ರ, ಹೇಮಗರ್ಭ, ಪಂಚಸೂತ, ಸವಿರಪನ್ನಗ, ಮಲ್ಲಸಿಂದೂರ, ಪುಷ್ಪಾವತವಿಧ್ವಂಸಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ದಾದರೊಂದನ್ನು ದೋಷಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಸಣ್ಣ ಜ್ವರ

೦

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಧಿ	ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಲಸಿರಸ+ಜೇನು.
ಪ್ರವಾಳಚ. ಪು. ಧಿ	,,	
ಅನ್ಯುತಸತ್ಯ ,,	,,	

೨

ಚಿರಾಯಿತದ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಧಿ ತೊಲಿಯ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಜ್ಜಿ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಅರ್ಧಕಪ್ಪು ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಿಟ್ಟು ಬೆಳಗಾದ ನಂತರ ಸೋಸಿ ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ಕುಡಿಯುವುದು. ಒಂದು ಸಪ್ತಕ ಮಾಡುವುದು.

ಜ್ವರಾನಂತರ ಮಾಂಸ ಕ್ಷೀಣತೆ

೧

ಮಧುಮಾಲಿನಿ ವಸಂತ	೧	ತೋರಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನಿವಸಂತ	೧	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೧	,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	೧	,,	
ಅಮೃತಸತ್ಯ	೧	,,	

೨

ಅಮೃತಾರಿಷ್ಟ	}	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚಿ, ನೀರು
ದ್ರಾಕ್ಷಾರಿಷ್ಟ		ಆರು ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಊಟದನಂತರ.

ಜ್ವರದನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ

ಲಘುಮಾಲಿನಿವಸಂತ, ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನಿವಸಂತ, ಆರೋಗ್ಯ-
ವರ್ಧಿನಿ, ಲೋಹ, ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದ-
ರೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸರಿಸಿ ನೋಡಿ ತೆಗೆದು ಆದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಳ,
ಅಮೃತಸತ್ಯ, ಸಿತೋಪಲಾದಿ, ಕೂಡಿಸಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

ಯಾಕೃತದ ಮಂದಕ್ರಿಯೆ

೧

ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು)	೧	ಗ್ನಿ ತೋ.	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದುಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೧	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೧	,,	

೨

ಕುಮಾರಿ ಆಸವ	ನಂ. ೧	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚಿ, ನೀರು ೪ ಚಮಚಿ ಪ್ರತಿ ಊಟದನಂತರ.
ಪುನರ್ನವಾಸವ		

ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ

೧

ಯಾಲಕ್ಕಿ	೧	ಗುಂಜಿ	ಏಳು ಪುಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು. ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ದಾಲಚಿನ್ನಿ	೧	,,	
ನಾಗಕೇಶರ	೧	,,	
ತಮಾಲಪತ್ರ	೧	,,	
ಅಗ್ನಿ ಸೂತ	೧	ತೊಲಿ	

೨

ಚತುರ್ಮುಖ	೧೬	ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೧೦ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೪ಕ್ಕೆ ಒಂದುಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಚೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	೧೬	,,	

ಅಥವಾ

೧

ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ	೧೬	ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಊಟದ ಮೊದಲು ೧ ಪುಡಿ, ಕಾಡಿಗ್ಗ ರಗನರಸು ಜೇನು
ಸೂತತೇಖರ(ಸು ಯು.)	೧೬	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೧೬	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,,	,,	

೨೮

೨

ಅಗ್ನಿ ಸೂತ	೩	ತೋಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ ೧ ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಆಮಲಕಿಚೂರ್ಣ	೧	,,	

೩

ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಾಗ ಸಾರಕಚೂರ್ಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಜೀರ್ಣ ಆಮಾಂಶ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿನಾಂದ್ಯ

ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೩	ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ದಾಳಂಬರ ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ರಾಜಲ್ಲಭ	,,	,,	
ವಂಗಭಸ್ಮ	,,	,,	

ಅಗ್ನಿನಾಂದ್ಯ ಮತ್ತು ಬದ್ಧಕೋಷ್ಠ

೧

ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ	೩	ತೋಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಾಡಿಗ್ಗರಗಿನರಸುಜೇನು.
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	,,	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,,	,,	

೨

ಅಗ್ನಿ ಸೂತ	೩	ತೋಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಊಟದ ಮೊದಲು ಒಂದು ಪುಡಿ ಲಿಂಬೀರಸುಸಕ್ಕರೆ
ಶಂಖಭಸ್ಮ	,,	,,	

ಆರೋಗ್ಯಮಿಶ್ರಣ ೧|| ಚಮಚಿ, ನೀರು ೩ ಚಮಚಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ.

ಅಪಚನ ಮತ್ತು ಸರ್ವಾಂಗಶೂಲಿ

ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	೨ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೩ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಜೇನು.
ಹೇಮಗರ್ಭ	೩ ಗುಂಜಿ	
ಕಪರ್ಧಿಕ	೨ ತೊಲಿ	

ಅಪಚನ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀಣತೆ

೦

ಸುವರ್ಣನಾಲಿನೀವಸಂತ	೨ ತೊಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ೧ ಪುಡಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	" "	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೨ "	

೨

ಕುಮಾರಿಆಸವ ನಂ. ೧	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚಿ, ನೀರು ೩ ಚಮಚಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ
ಪಿಪ್ಪಲಾಸವ	

ಜೀರ್ಣ ಅಗ್ನಿವ್ರಾಂದ್ಯ

೧

ಮಧುಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೩೧	ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ಲಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿ ಲಕ್ಕೆ ೧ ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	,,	,,	
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕೆ	೩೦	,,	
ಅಮೃತಸತ್ಯ	೩೦	,,	

೨

ಅಶೋಕಚಕ್ಕೆ	೩೧	ತೋಲಿ	} ಅಷ್ಟಮೂಂಚ ಕಷಾಯ ಮುಂಜಾನೆ ಒಂದು ಸಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ನೀಲಕಮಲ	,,	,,	
ಅನಂತಮೂಲ	,,	,,	
ಪದ್ಮಕಾಷ್ಠ	,,	,,	
ಜೇಷ್ಠಮಧು	,,	,,	

ಅತಿಸಾರ

೧

ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ (ಮು. ಯು.)	೩೧	ತೋಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ಲಕ್ಕೆ ಸಾಯಕಾಲ ಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಜಾತಿಫಲಾದಿಚೂರ್ಣ	೧	,,	

ಜೀರ್ಣ ಅನಾತಿಸಾರ

೦

ಆಜ್ಞಕ (೧೦೦)	೮೦	ತೊಲಿ	} ೪೮ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಂಜೆಯ ೫ಕ್ಕೆ ಕುಟಿಜಾವಲೇಹ ದೊಡನೆ ಒಂದು ಪುಡಿ.
ನೋಕ್ತಿ ಕ	,,	,,	
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟೆ	೧೬	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೪೧	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೪೧	,,	

೧

ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟೆ	೪೧	ತೊಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ದಾಳಿಂಬರ ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು.)	,,	,,	
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧೬	,,	

೨

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧೬	ತೊಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ದಾಳಿಂಬರ ಪಾಕದಲ್ಲಿ
ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟೆ	೪೧	,,	
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು.)	೧೬	,,	
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟೆ	,,	,,	

೩

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೮೦	ತೊಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಲಸೀರಸ+ಜೀನು
ರಾಜವಲ್ಲಭ	,,	,,	
ಪ್ರವಾಳ	,,	,,	
ನೋಕ್ತಿ ಕ	,,	,,	

೫

ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟ	೯೦	ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ			
(ಮು. ಯು.) ,,	,,	,,	
ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯಾ	೩	,,	

(ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ ರಸ ಒಣಗಿಸಿದ್ದು)

೬

ಆಗ್ನಿಸೂತ	೯	ತೊಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು, ಊಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ೧ ಪುಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು ವದು. ತುಪ್ಪದೊಡನೆ ೨ ವೇಳೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೯	,,	
ಶಂಖಭಸ್ಮ	,,	,,	

೭

ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟ	೧೬	ತೊಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೯	,,	
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	೩	,,	

ಈ ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ಮತ್ತು,

೮

ಕುಟಜಾರಿಷ್ಟ	}	} ಊಟದ ನಂತರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚಿ, ಎರಡು ಚಮಚಿ ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
Bismuth Et, Pepsin Co.		

ಪಾಂಡು ಮತ್ತು ಜೀರ್ಣಾತಿಸಾರ.

೧

ಪ್ರವಾಳ ಪಂಚಾಮೃತ	} ಛಂ ತೋಲಿ	} ೨೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭		
(ಮು. ಯು. ಛಂ			} ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ	
ಕಾರ್ಲಿ ಸಭಸ್ಯ ಛಂ				} ತುಪ್ಪ + ಸಕ್ಕರೆ.
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣಂ				
ಚಿತ್ರಕಾದಿಚೂರ್ಣ	೧			

೨

ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೧ ಛಂ ತೋಲಿ	} ೨೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ	
ರಂಖವಟಿ	೧ ಛಂ ,,		} ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ
ಚಗ್ಗು ತುಂಡಿ	೧ ಛಂ ,,		

೩

ಕುಟಜಾರಿಷ್ಟ	}	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚಿ ನೀರು
ಬಿಲ್ವಾಸವ		

ಜೀರ್ಣ ಆಮಾತಿಸಾರ

೧

ರಾಜವಲ್ಲಭ	೧ ಛಂ ತೋಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ	
ಪ್ರವಾಳ ಪಂಚಾಮೃತ	೧ ಛಂ ,,		} ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ
ನಾತಗಜಾಂಕುಶ	೧ ಛಂ ,,		

೨

ಚತುರ್ನುಖರಸ	೩೦ ತೋಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಮಹಾನಾತವಿಧ್ವಂಸ	೩೦ ,,	
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೩೦ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೩೦ ,,	

ಸಂಗ್ರಹಣೆ

೦

ಕಾಶೀಸಭಸ್ಮ	೩೦ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೩೦ ,,	
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	೧ ,,	

೨

ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟೆ	೩ ಗುಂಜಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕೈ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೩ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೮ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚ ಪು	೧೨ ಗುಂಜಿ	
ವೈಯಕ್ತಿಕ	೫ ಗುಂಜಿ	
ಶಂಖಭಸ್ಮ	೬ ,,	
ಕಪರ್ಧಿ	೬ ,,	

೩

ಕುನಾರಿ ಆಸನ ನಂ. ೧	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚಿ ಆರು ಚಮಚಿ ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ
ಭೃಂಗರಾಜಾಸನ	
ವಿಡಂಗಾರಿಷ್ಪ	

೪

ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	} ೨೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
(ಮು.ಯು.) ೧೦ ತೋಲಿ	
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟೆ	
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	
ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	
ಕಾಂತಲೋಹ	
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ ೧ ತೋಲಿ	

ಅನು ಸಂಗ್ರಹಣೆ

೦

ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟೆ	
ನೈಸ್ರಿಕ	
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	
ಸಿಲೋಪಲಾದಿ	
೧ ತೋಲಿ	

೨

ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	೪೦ ತೊಲಿ	}	ಆಷ್ಟಮಾಂಶಕಷಾಯ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ
ಅಳಲೇಕಾಯಿ	೪೦ ,,		
ಕಹಿಪಡವಲ	೪೦ ,,		
ಧಮಾಸಾ	೪೦ ,,		
ಪುನರ್ನವಾ	೪೦ ,,		
ಇಲಿಕವಿ	೪೦ ,,		
ನೆಗ್ಗಲಿ	೪೦ ,,		
ಗುಳ್ಳೆ	೪೦ ,,		
ಜೇಷ್ಠಮಧು	೪೦ ,,		
ತೃಣಪಂಚಮೂಲ	೨ ,,		

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ

೦

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೪೦ ತೊಲಿ	}	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿವಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೪೦ ,,		
ಅಮೃತಸತ್ವ	೨೦ ,,		

೨

ಅಭಯಾರಿಷ್ಟ
ದ್ರಾಕ್ಷಾರಿಷ್ಟ

} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧೧ ಚಮಚಿ ನೀರು ಆರು
ಚಮಚಿಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ

೩ ಶತಧಾತಘೃತವನ್ನು ಮುಳ್ಳುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದು.

೪ ಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸರಿ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಸುಖಸಾರಕವನ್ನು ಮಲಗು
ವಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

ಉದ್ರಿಕ್ತಪಿತೃ ಅಗ್ನಿನಾಂದ್ಯ

೧

ಚತುರ್ಮುಖ ರಸ	೧ ಗುಂಜಿ	} ೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ರಾತ್ರಿ ೯ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಚೈವನ ಪ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲ.
ಆಭ್ರಕ (೧೦೦)	,,	
ಕರ್ಪೂರಭಸ್ಮ	೨ ಗುಂಜಿ	

೨

ಕಟಕರೋಣಿ	೪ ತೊಲಿ	} ನಾಲ್ಕು ಕಪ್ಪು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಆಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಇಳಿಸು ವದು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವದು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕೈ ರಾತ್ರಿ ೮ ಕೈ
ಚಿರಾಯಿತ	,,	
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	,,	
ಕಚೋರ	,,	
ಸುಂಠಿ	,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	,,	
ಕೋಷ್ಟ	,,	
ಜೇಷ್ಟಮಧು	,,	
ಗುಳ್ಳದಬೇರು	,,	
ದೇವದ್ವಾರ	,,	
ಆಳಲೇಕಾಯಿ	,,	
ಧಮಾಸಾ	,,	
ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ	,,	

೩

ಕಾಮದುಘಾ	೨ ಗುಂಜಿ	} ಎರಡು ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೧೨ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ನೆಲ್ಲಿಸಾಕಿನಲ್ಲಿ
ದ್ರಾಕ್ಷಾದಿಚೂರ್ಣ	೨ ,,	

೩೮

ಪಠ್ಯ

- ೧ ಹಾಲು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕ್ಕೆ.
- ೨ ಊಟ ಮುಂಜಾನೆ ೧೧-೩೦ ಕ್ಕೆ.
- ೩ ಹಣ್ಣಿನ ರಸ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೩ ಕ್ಕೆ.
- ೪ ಹಾಲು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೪ ಕ್ಕೆ.
- ೫ ಹಾಲು ಓಪ್ಪಲ್ಪಾಯಿನ ರಾತ್ರಿ ೯-೩೦ ಕ್ಕೆ.

ಸೂತಶೇಖರ

(ಸು.ಯು.) ಗೆ ತೋರಿ	}	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಸಾಯಂಕಾಲ ೨ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು			೪ ,,
ಚಂದ್ರಕಲಾ			೪ ,,

ಯಕ್ತವಿಕಾರ

ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ	}	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.	
ವಂಗಭಸ್ಮ			೪ ,,
ಪ್ರವಾಳ ತಿ. ಪು.			೪ ,,

ಆವ್ಯಪಿತ್ತ

೦

ಕಾಮದುಘಾ (ಮು ಯು.) ಪ್ರವಾಳಚಂ. ಪು.	೩೦ ತೋಲಿ ,,	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭, ಸಾಂ. ೫ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕು ಆಥವಾ ಹಾಲುಸಕ್ಕರೆ ಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುಡಿ.

೧

ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯಾ ಕಾಮದುಘಾ ಶೌಕ್ತಿಕ ಸೂತಶೇಖರ(ರೌ.ಯು)೨.ಗುಂಜಿ	೩೦ ತೋಲಿ ,, ,, ,,	} ೧೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ

೨

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾವೃತ ಪೃಗಶೃಂಗ ಚಂದ್ರಕಲಾ	೩೦ ತೋಲಿ ,, ,, ,,	} ೨೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೮ ಸಾ. ೭ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ

೩

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ ಚಂದ್ರಕಲಾ ಪ್ರವಾಳ ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯಾ	೩೦ ತೋಲಿ ,, ,, ,,	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ + ಬಿಣ್ಣೆ

೫ ತಾರಾಮಂಡೂರ ೪ ಗುಂಜಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ ಹಾಲು + ಸಕ್ಕರೆ.

ಸಾಂಘಿಕೋಗ

೧

ಮಂಡೂರ
ಪ್ರವಾಳ
ಆಮೃತಸತ್ತ್ವ

ಛಂದಃ	ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ೧ ಪುಡಿ ಮುಂ. ೨ ಕೈ	
	”		} ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಾಡಿಗ್ಗರಗಿನರಸ+
	”		

೨

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು
ಮೃಗಶೃಂಗ

ಛಂದಃ	ತೋಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೨ ಸಾ. ೬ ಕೈ	
	”		} ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
	”		

೩

ಅಭಯಾರಿಷ್ಠ
ದ್ರಾಕ್ಷಾರಿಷ್ಠ

		} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚಮಚಿ ನೀರು ಆರು ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂಊಟದ ನಂತರ.

೪

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು
ಆಮೃತಸತ್ತ್ವ

ಛಂದಃ	ತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ ೬ ಕೈ		
	”		} ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ	
	”			
	”			

ಅಸ್ರಾಭಿನೋದನ (ಬ್ಲಡ್ ಪ್ರೆಶರ)

೦

ರೌಪ್ಯಸೂತಶೇಖರ	೧ ತೋಲಿ	} ಉಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	

೨

ವಿಕಾಂಗವೀರ	೧ ತೋಲಿ	} ಉಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ವಾತಗಜಾಂಕುರ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೩ ,,	

ಅಸ್ರಾಭಿನೋದನ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತದೋಷ
(ರಕ್ತದ ಒತ್ತಡ ಮತ್ತು ಮೂತ್ರ ಪಿಂಡವಿಕಾರ).

೦

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧ ತೋಲಿ	} ಉಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುಡಿ
ಬೇಸಿಗೆ ಔಷಧ	೧ ,,	
(ಇದರಲ್ಲಿ ದಗಡೀ ಬೊರ ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು. ಅಮೃತಸತ್ವಗಳಿರುವವು)		

ಮಾಹೇಶ್ವರೀಚೂರ್ಣ	೧೬ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವ ಮುಂಚೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ + ಸಕ್ಕರೆ
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	” ”	
ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯ	೩ ”	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೬ ”	

೩. ಏಕಾಂಗವೀರ ೧ ಗುಂಜಿ ಮುಂ. ೮ಕ್ಕೆ ನೆಲ್ಲಿಃಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧೬ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿಃಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೬ ”	
ರೌಪ್ಯಸೂತಶೇಖರ	೧೬ ”	

ಕೆಮ್ಮು

ಸಾಯರಪ್ಪೋಗ್ಗಿ ಸರೋಫಾಸ್ಪೇಟ	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚೆ ನೀರು ಮೂರು ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಮುಂ. ೧೦ ರಾತ್ರಿ ೧೦.
ಸಾಯರಪ್ಪೋವಸಾಕಾ	
ದಶಮೂಲಾರಿಷ್ಟ	

ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತೃತೊಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.		” ”
ಹಿಪ್ಪಲಿಪುಡಿ		೩ ”
ಓನ್ಮುತಸತ್ವ		೩ ”

೩

ರಸಸಿಂದೂರ	೧೬ ತೊಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ ೬ ಕೈ
ಆನಂದಭೈರವ(ಕಾಸ)	೧೬ "	
ಹಿಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ	" "	
ತಾಲೀಸಾದಿಚೂರ್ಣ	೧ "	
ಪ್ರವಾಳ ಸೂ. ಪು	೧೬ "	

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಜೀರ್ಣಕೆಮ್ಮು

೪

ಆಭ್ರಕ	೧೬ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೫ ಕೈ
ವಂಗ	" "	
ರಸಸಿಂದೂರ	" "	
ಪ್ರವಾಳ	" "	
ಸಿತೋಪಲಾದಿಚೂರ್ಣ	೨ "	

ಗಂಟಲುದಾಹ

ಲೋಕನಾಥ	೧೬ ತೊಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ ೫ ಕೈ
ತಾಲೀಸಾದಿಚೂರ್ಣ	೧೬ "	
ಕಟ್‌ಫಲಾದಿಚೂರ್ಣ	" "	

ದಮ್ಮು

೧

ನುಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ	೧೬ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೮ ಸಾ. ೬ ಕೈ
ಮೃಗಶೃಂಗ	" "	

೪೪

೨

ಶ್ವಾಸಕುಠಾರ	ೃತ್ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೨ ಸಾ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ	,, ,,	
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	,, ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	,, ,,	

೩

ರಸಸಿಂದೂರ	ೃತ್ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೮ ಸಾ. ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಅ.ಪು.	ೃತ್ತಿ ,,	

(ಯಾವುದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.)

ದಮ್ಮಿನನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ.

೦

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	ೃತ್ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಕಾಂತಲೋಹ	ಗಿಣಿ ,,	
ಚೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	ೃತ್ತಿ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	,, ,,	

ಅಥವಾ

೨

ಚತುರ್ನುಖ	ೃತ್ತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿ ೨ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚ ಪು.	ೃತ್ತಿ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ಪ	ೃತ್ತಿ ,,	

೪೫

೩

ದಶಮೂಲಾರಿಷ್ಟ
Vitmol

} ಸ್ವತೈಕ ಒಂದು ಚಮಚಿ ನೀರು
ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ

ಪುಷ್ಪಸಾವರಣದಾಹ (ಪ್ಲೂರಸಿ)

೦

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)
ಸ್ರವಾಳಚಂಪು.
ಮೃಗಶೃಂಗ(ಕಾಸ)
ಸಂಚಸೂತ
ಹಿಪ್ಪಲಿಪುಡಿ

೩೦ ತೊಲಿ
೪೦ " "
" "
೧೫ " "
೨೦ " "

} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ
ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ

ಅಥವಾ

೨

ಸಂಚಸೂತ
೬೪ ಹಿಪ್ಪಲಿ
ಮೃಗಶೃಂಗ
ಸುಕರಧ್ವಜ
ಅಭ್ರಕ(ಶತಪುಟ)
ಮೌಕ್ತಿಕ
ಅಮೃತಸತ್ತ್ವ

೪೦ ತೊಲಿ
" "
" "
೪೦ " "
" "
೪೦ " "
೬೦ " "

} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೬ಕ್ಕೆ
ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ

ಅ ಥ ನಾ

೩

ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	೩ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	೪ ,,	
ವ್ಯಗಶ್ಯಂಗ	,, ,,	
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	,, ,,	

ಕಫನಿಕಾರ

೦

ಆಭ್ರಕ (೧೦೦)	೩ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	೪ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ	,, ,,	
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	,, ,,	

೨

ಲಘುವಾಲಿನೀವಸಂತ	೩ ತೊಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	,, ,,	
ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧೬ ,,	
ರಸಸಿಂದೂರ	೩ ,,	

ರಾಜಯಕ್ಷ್ಮಾ ಪೂರ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ

೧

ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಲಘುಮಾಲಿನೀವಸಂತ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ಯ	೩ ,,	

ಅಥವಾ

೨

ಅಭ್ರಕ ೧೦೦)	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭, ಸಾಂ. ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಜೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	,, ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ(ಕಾಸ)	೧ ,,	
ಕರ್ಪೂರ್	,, ,,	

ರಾಜಯಕ್ಷ್ಮಾ

೧

ಅಭ್ರಕ	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧ ,,	
ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತ,	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ಯ	೩ ತೋಲಿ	
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	೨ ,,	

೪೮

೨

ಆಭ್ಯಕ(೧೦೦)	೯ ತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೯ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೯ ,,	
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	೨ ,,	

೩

ಮೃಗಶೃಂಗ	೯ ತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಆಭ್ಯಕ(೧೦೦)	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೯ ,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ ಸುಡಿ	,, ,,	
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	೧೬ ,,	

೪

ಆಭ್ಯಕ(೧೦೦)	೯ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಲೋಹ	,, ,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ ಸುಡಿ	೯ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	

೫

ಆಭ್ರಕ	೩ ತೋಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧ ಗಂಜಿ	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೩ ತೋಲಿ	
ಪ್ರವಾಳ	" "	
ಆಮೃತಸತ್ವ	೩ "	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	" "	

೬

ಆಭ್ರಕ	೩ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	" "	
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	" "	
ಪ್ರವಾಳ	೩ "	
ಚೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	" "	

೭

ಮಂಡೂರ	೩ ತೋಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಸಾ.೪ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಆಮೃತಸತ್ವ	೩ "	

೮

ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	೩ ತೋಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	" "	
ಆಮೃತಸತ್ವ	೩ "	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	" "	
ವೈಷಾದಿಚೂರ್ಣ	೩ "	

ನವರತ್ನಮೃಗಾಂಕ	೧ ಗುಂಜಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೨ ಸಾ.೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಮಕರಧ್ವಜ	೬ ,,	
ಅಭ್ರಕ	೬ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೬ ,,	
ಪ್ರವಾಳ	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ಪ	,, ,,	
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	೨ ತೊಲಿ	

೧೦

ಕ್ಷಯದ ಸಲುವಾಗಿ ವೈ. ಪ. ಗುಣೆ ಅವರಿಂದ.

ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜಿ	} ೩೦ ಪುಡಿಗಳುದಿನದಲ್ಲಿ ೨ ಅಥವಾ ೩ ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೫ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೧೦ ,,	
ಶಿಲಾಜತು	೧೦ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೨೦ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ಪ	೪೦ ,,	
ನೈಸರ್ಗಿಕ	೫ ,,	

(ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸರಿಸಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.)

ಆಂತ್ರದೋಷ

೦

ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟ	೩ ಗುಂಜಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಸಾಯಂಕಾಲ ೨ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ವೈಕ್ರಿಕ	೬ ”	
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾನ್ವತ (ಮು.ಯು.)೧೨	” ”	
ಅಗ್ನಿಸೂತ	” ”	
ಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	” ”	

೨

ಭೃಂಗರಾಜಾಸವ ಅರ್ಜುನಾರಿಷ್ಟ	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚಿ೬ ಚಮಚಿ ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ

ಸ್ತೂತಿಭ್ರಂಶ

೦

ಸ್ತೂತಿಸಾಗರ ಅಭ್ರಕ(೧೦೦) ಪ್ರವಾಳ	೧ ತೊಲಿ ” ” ೩ ”	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೨ ಸಾ. ೫ಕೈ ೧ ಪುಡಿ ಕೂಷ್ಮಾಂಡವಾಕಿನಲ್ಲಿ

೨

ಮಾಹೇಶ್ವರಿಚೂರ್ಣ ಅನಂತಮೂಲಚೂರ್ಣ ಶಿಲಾಜತು	೧ ತೊಲಿ ” ” ೩ ”	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೧೦ಕೈ ಸಾ. ೨ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ ಸಕ್ಕರೆ.

ಚಿತ್ರವಿಭ್ರಮ

ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೩೩ ತೋಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	,, ,,	
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು.)	,, ,,	

ಉನ್ನಾದ

ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು)	೧೬ ತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ ೬ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೩೩ ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ.ಪು.	೩೩ ,,	

ಅಪಸ್ಮಾರ.

೦

ನೂಹೇಶ್ವರಿಚೂರ್ಣ	೩೩ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಶಿಲಾಜತು	,, ,,	
ಅನಂತಮೂಲಚೂರ್ಣ	,, ,,	

೨

ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೩೩ ತೋಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೧೦ ಸಾ. ೯ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಜೇನು.
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೩೩ ,,	

ಗೃಹ್ಯಸಿ

೧

ಮಹಾಯೋಗರಾಜ	ಗುಗ್ಗುಳ ತೋಲಿ ಫಿಂಕಿ ೨ಗುಂಜಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಆಮೃತಸತ್ತ್ವ		
ಹೇಮಗರ್ಭ		

೨

ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	೬ಗುಂಜಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಸಾ. ೫ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಹೇಮಗರ್ಭ	೨ಗುಂಜಿ	
ಆಮೃತಸತ್ತ್ವ	೧೨ಗುಂಜಿ	

(೩) ಮಹಾರಾಸ್ನಾದಿಕಷಾಯ ೧|| ಚಮಚಿ ನೀರು ಮೂರು
ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಧೋಜನೋತ್ತರ.

ನ್ಯೂರಸ್ಥೇನಿಯಾ

ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೨ಗುಂಜಿ	} ಎರಡು ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ. ೫ ೮ಗುಂಜಿ ಕೈ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಆಶ್ವಗಂಧಚೂರ್ಣ	೮ಗುಂಜಿ	

ಆ ಥ ವಾ

೨

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	ಫಿಂಕಿ ತೋಲಿ	} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	” ”	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	ಫಿಂಕಿ ”	
ಸಮಶರ್ಕರಚೂರ್ಣ	೨ ”	

(೩) ಅಶ್ವಗಂಧಾರಿಷ್ಟ ೧|| ಚಮಚೆ ನೀರು ೩ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ
ಭೋಜನೋತ್ತರ.

ಅ ಥ ವಾ

೪

ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	೩ ತೊಲಿ	} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೫ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	” ”	
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸಗುಟೆ	” ”	
ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	” ”	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೩ ”	
ಮೃತಶೃಂಗ	” ”	

೫

ಆಸ್ವನ್	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚೆ ನೀರು ೪ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ
ಸಾರಸ್ವತಾರಿಷ್ಟ	

ನ್ಯೂರಾಯಟಿಸ್

೦

ಆಭ್ರಕ (೧೦೦)	೨ ಗುಂಜಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ+ಬೆಣ್ಣೆ.
ಸಮೀರಪನ್ನಗ	೬ ”	
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ	} ಗುಗ್ಗುಳ ೧೨ ”	
ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ		
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	೧೨ ”	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧೨ ”	
ಮಿಲ್ಲಶುಗರ	೧೬ ”	

ಸರ್ವಾಂಗದಾಹ

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೩೧ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರ+ಬೆಣ್ಣೆ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	
ಚಂದ್ರಕಲಾ	,, ,,	
ವೆಂಕಟಕ	೩೦ ,,	

ಸರ್ವಾಂಗವಾತ

ಹೇಮಗರ್ಭ	೧೧ ತೊಲಿ	} ೨೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಅಲ್ಲದರಸ+ಜೇನು
ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	೩೧ ,,	
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು ಯು)	೩೦ ,,	

ನರ್ವ ಸ್ ಡೆಬಿಲಿಟಿ

೦

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೩೧ ತೊಲಿ	} ೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಮೃಗಶೃಂಗ	೩೧ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	

೨

ಲಘುಮಾಲೀನಿವಸಂತ	೧೧ ತೊಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೩೧ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	

೩

ಸುವರ್ಣರಾಜವಂಗೇಶ್ವರೈತೊಲಿ	}	೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೨ ಸಾ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.	
ಶಿಲಾಜತು			” ”
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.			” ”

೪

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	}	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಜೇನು.	
ಪ್ರನಾಳಚಂಪು.			” ”
ಹಿಪ್ಪಲಿಪುಡಿ			” ”

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಂಧಿವಾತ

ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	}	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೨ ಸಾ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.			” ”
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ			” ”
ಗುಗ್ಗುಳ			” ”
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	” ”		

ವಾತವಿಕಾರ

೧

ಸುವರ್ಣ ಭೂಪತಿ	}	೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೨ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ	
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ			೨ ಗುಂಜಿ
ಗುಗ್ಗುಳ			೬ ”
ಅಮೃತಸತ್ಯ			೧೨ ”
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	” ”		

೨

ಅಭ್ಯುಕ್ತ(೧೦೦)	ಗೃಹ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ.೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ	ಗುಗ್ಗುಳ ,, "	
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	೩ ,, "	
ಅನ್ಯತಸತ್ತ್ವ	,, ,,	

(೩) ಬಲಾರಿಷ್ಟ ಗುಣಿಚಮಚಿ ನೀರು ೩ ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಊಟದನಂತರ ಆರ್ಥಾಂಗ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ರಾಜರಸ ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹವನ್ನು ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆಮವಾತ

- (೧) ಹಿಂಗುಲೇಶ್ವರರಸ ಅರ್ಧಗುಂಜಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ.
- (೨) ಆಮಪ್ರಮಥಿನಿವಟಿ ೧ಗುಂಜಿ.

ಸಿಂಹಾನಾದಗುಗ್ಗುಲ	} ಮಹಾರಾಸ್ನಾ ದಿಕಷಾಯದೊಡನೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೭ಕೈ.
ಯೋಗರಾಜಗುಗ್ಗುಳ	

(೪) ಸೈಂಧವಾದ್ಯತ್ವೈಲ-ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ.

ಗೃಧ್ರಸಿ

೦

ತ್ರಯೋದಶಾಂಗಗುಗ್ಗುಲ ೨ಗುಂಜಿ	} ಒಂದು ಪುಡಿ ಮು. ೭ ಸಾ.೫ ಕೈ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಮಿಹಿರೋದಯರಸ ೧ಗುಂಜಿ	

(೨) ವಿಷಗರ್ಭತ್ವೈಲ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ.

ಸಂಧಿಶೋಧ

೧

ವಂಗಭಸ್ಮ	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಆಭ್ರಕ(೧೦೦)	” ”	
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ	೧೦ ”	
ಮುಂಡ್ಯಾದಿಚೂರ್ಣ	೨ ”	

ಮಧುಮೇಹ

೧

ಆಭ್ರಕ (೧೦೦)	೧ ತೋಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ವಂಗ	” ”	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧೦ ”	
ಕಾಂಶೋಹ	” ”	
ಶಿಲಾಜತು	” ”	

೨

ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧೦ ಗುಂಜಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ತ್ರಿವಂಗ	೨ ”	
ನಿಂಬಪತ್ರಚೂರ್ಣ	೧೦ ”	
ಗುಡಮಾರಪತ್ರ	” ”	
ಶಿಲಾಜತು	೧೨ ”	

ಪ್ರಮೇಹ

ಧಾತ್ರೀ ದಾವೀರ್ಗುಡೂಚೇ ನಾನೂ ಮಧುಕಸ್ಯ ತಥೈವಚ
ಹರಿದ್ರಾಯಾಃ ಕೃತಃ ಕ್ವಾಧಃ ಪ್ರಮೇಹಂತು ವಿನಾಶಯೇತ್||

ಮೂತ್ರಲಔಷಧ

ದಗಡೀಬೋರಚೂರ್ಣ	೧ ಭಾಗ	} ಎಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವದು ಸ್ರಮಾಣ ೪, ೬ ಗುಂಜಿ ನೆಲ್ಲಿ ಪಾಕು ಅಕ್ಕಿ ಕಚ್ಚು ಅಥವಾ ನೆಗ್ಗಲಿ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ೨ ಸಲ
ಸೋನ್ನೀಕ್ಯಾವಿ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ಪ್ಪ	,, ,,	

ಮೂತ್ರಾಘಾತ

ಮೂತ್ರಲಔಷಧ	೪ ಗುಂಜಿ	} ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಗ್ಗಲಿ ಪುನರ್ನವಾ ಧಮಾಸಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡು ವದು ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ.
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೨ ,,	

ಪ್ರಮೇಹ

(೧) ಮೇಲಿನ ಔಷಧದೊಡನೆ ಚಂದನಾದಿನತಿ ವಂಗಭಸ್ಮ ಇಲ್ಲವೆ ಸುವರ್ಣರಾಜ ವಂಗೇಶ್ವರ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕಷಾಯ ದೊಡನೆ ಕೊಡುವದು. (ವೈದ್ಯ ಕೃ ರಾ. ಕೊರ್ತೆ)

ಮೂತ್ರವಿಕಾರ

(೧) ಶಿಲಾಪ್ರವಂಗ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ಮು.೮ ಸಾ.೨ ಹಾಲಿನಗೂಡ.

೨

ಸಾರಿವಾದ್ಯರಿಷ್ಟ	೧ ಚಮಚಿ	} ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ
ಫಲಾಶಪುಷ್ಪಾಸವ	,,	
ನೀರು	೪ ,,	

ಹೃದಯದೌರ್ಬಲ್ಯ

೦

ಅಭ್ಯಾಸ(೧೦೦)	೧ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ. ಚಕ್ಕೆ ೧ ಪುಡಿ ಒಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ+ಜೇನು
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	” ”	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧ ”	
ಮೃಗಶೃಂಗ	” ”	

೨

ಮಂಡೂರ	೧ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಉಟದ ನಂತರ ಎರಡೂ ವೇಳೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನು ನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳ(೧೦೦)	” ”	
ಉಪ್ಪುತಸತ್ವ	೧ ”	

Cardiac pain

(೧) ಶ್ರಮಜ (Exertion,

ಸುವರ್ಣಯುಕ್ತ ಸೂತಶೇಖರ .|| ಗುಂಜಿ ಸುವರ್ಣ ಮಾಕ್ಷಿಕ ೧ಗುಂಜಿ
ಜೇನಿನೊಡನೆ.

(೨) **Castric Irregularities.**

ಅಷ್ಟಾಂಗಲವಣ ಶಂಖಭಸ್ಮ ಶಂಖವಟಿ ತಾರಾಮಂಡೂರ ಧನಂಜಯ
ವಟಿ ನಾರಿಕೇಳ.

Cardic Tonics after words

ಬಲಾ ಅಶ್ವಗಂಧ ಶತಾವರಿ ಅಷ್ಟವರ್ಗ ಅರ್ಜುನ ಅನಂತ ಸುವರ್ಣ
ಮಾಕ್ಷಿಕ ಮೃಗಶೃಂಗ.

(೩) **ವಾತಜ [anginal].**

Inhale ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿ, ಕಾಮುಕಸ್ತೂರಿ, ಮರಗು, ದವನ-

- (a) ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ ೧ಗುಂ. ಕಾಡಿಗ್ಗ ರಗಿನರಸದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ
- (b) ದಶಮೂಲಾರಿಷ್ಟ್ಯ ಸಾರಿವಾಸವ ದ್ರಾಕ್ಷಾಸವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚಿ ನೀರು ಆರು ಚಮಚಿ.
- (c) ಸುವರ್ಣ ವಾಕ್ಸಕ ೧ಗು. ಮೃಗಶೃಂಗ ೧|| ಗು. ಜೇನಿನಲ್ಲಿ.
- (೪) **Coronary Embolism ರಕ್ತಜ.**
ಚಂದ್ರಕಲಾ ದಶಮೂಲಕಷಾಯ ಸಾರಿವಾಸವ.
- (೫) **Pericardites.**

ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ ಹೀರಕಭಸ್ಮ ತ್ವಿ ಗುಂಜಿ.

ಉಪದಂಶ

೧

ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ	೧ ಗುಂಜಿ	} ಉಂ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಅಭ್ರಕ, ೧೦೦)	೫ ,,	
ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೪ ,,	
ವಂಗಭಸ್ಮ	೨೦ ,,	

೨

ತ್ರಿಳಳಾ	೪ ತೊಲಿ	} ಇವುಗಳ ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಮು.೧೨ ಸಾ ೪
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	" "	
ಬೇವು	" "	
ನೆಲಬೇವು	" "	
ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು	" "	
ಕಾಡಿಗ್ಗ ರಗು	" "	
ಕಹಿಸಡವಲ	" "	
ಅನಂತಮೂಳ	" "	
ಮಂಜಿಷ್ಟ	" "	

೩

ಆಷ್ಟನೂರ್ತಿ	೧ ಗುಂಜಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೨ ಸಾ.೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ
ಸೊಕ್ಕಿಕ	೨ " "	
ರಾಜವಂಗ	೩ " "	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೪ " "	
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೫ " "	

೪

ಯಾಲಕ್ಕಿ	೧ ತೊಲಿ	} ಅಷ್ಟನೂರ ಕಷಾಯ ಮು ೧೦ ಸಾ. ೪
ಹಿಪ್ಪಲಿ	೨ " "	
ಜೇಷ್ಠನುಧು	೩ " "	
ಪಾಪಾನಭದ್ರಿ	೪ " "	
ರೇಣುಕಬೀಜ	೫ " "	
ನೆಗ್ಗಲೀಮುಳ್ಳು	೬ " "	
ಪುನರ್ನವಾ	೭ " "	
ಕಹಿಪಡವಲ	೮ " "	
ಆಮೃತಬಳ್ಳಿ	೯ " "	
ಬಾಲಹರೀತಕಿ	೧೦ " "	

೫

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧ ತೊಲಿ	} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ವಂಗಭಸ್ಮ	೨ " "	
ನಾಣಿಕ್ಕೈರಸ	೩ ಗುಂಜಿ	
ಶಿಲಾಜಿತು	೪ ತೊಲಿ	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೫ " "	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೬ " "	

೬೩

೬

ಸಾರಿವಾದ್ಯರಿಷ್ಟ
ವಿಡಂ ಗಾರಿಷ್ಟ

} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗ ಚಮಚಿಳ ಚಮಚಿ
} ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ

ಜೀರ್ಣಉಪದಂಶ

೦

ಸೂತಶೇಖರನು ಯು
ಪ್ರವಾಳ(೧೦೦)
ಮೌಕ್ತಿಕ

ಗ್ನಿ ತೋಲಿ
೪೦ ,,
೪೦ ,,

} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ
ಸಾ. ೮ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲ
ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ

೨

ಏಲಾದಿಚೂರ್ಣ

೩ಗುಂಜಿ

} ಮು. ೯ ಸಾ. ೫

(೩) ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ (೧-೧೦೦) ೨ಗುಂಜಿ ಮು. ೧೧ಕ್ಕೆ ಹಾಲು +
ಸಕ್ಕರೆ.

(೪) ಪಟೋಲಾದಿಕಷಾಯ ರಾತ್ರಿ ೯|| ಗೆ

ಪಟೋಲ
ತ್ರಿಫಲಾ
ನಾಗಲಿ
ಕಕ್ಕೆ
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ
ಕಲ್ಲಸಬ್ಬಸಗಿ

೪ ತೋಲಿ
,, ,,
,, ,,
,, ,,
,, ,,
,, ,,

} ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ

೬೪

೫

ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ
ಅಭ್ಯುಕ್(೧೦೦)
ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ
ವಂಗಭಸ್ಮ

೧ಗುಂಜಿ
೧ಗುಂಜಿ
೧೦ " "
೧೦ " "

} ೪೦ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ
ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ
ಜೇನಿನೊಡನೆ.

೬

ತ್ರಿಫಲಾ
ಆಮೃತಬಳ್ಳಿ
ಬೇಪು
ಮಂಜಿಷ್ಠ
ದಾರೂಹಳದ
ಸಾರಿವಾ
ಭೂನಿಂಬ
ಕಕ್ಕೆತಿಳಲು
ಕಹಿಪಡವಲ

೧೧ ತೊಲಿ
೪೦ " "
" "
" "
" "
" "
೧೧ " "
" "
" "

} ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ
ಮು.೧೦ ಸಾ.೪

ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಅಶಕ್ತತೆ

೧

ಅಭ್ಯುಕ್(೧೦೦)
ವಂಗ
ಲೋಹ
ಶಿಲಾಜಿತು
ಅಮೃತಸತ್ತ್ವ

೧೧ ತೊಲಿ
" "
" "
" "
" "

} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ ೫ ಕೈ
ಒಂದು ಪುಡಿ ಚೈವನಪ್ರಾಶ್ಯ +
ಹಾಲು.

ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸರಿಸಿ ಆಯಾಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು.

(೨) ಸಾರಿವಾದಿಕಷಾಯ ೧|| ಚಮಚಿ ನೀರು ೩ ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ
ಭೋಜನೋತ್ತರ.

ಇಂದ್ರಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ

೧

ಪುಷ್ಪಸ್ನಾ	೧ ತೊಲಿ	} ೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೮ ಸಾ.೬ ಕೈ ೧ ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಶ್ರವಂಗ	” ”	
ಅಮೃತಸತ್ವ	” ”	

(೨) ಮಕರಧ್ವಜಗುಟಿ ೧ ಗುಳಿಗೆ ಮುಂ.೨ಕ್ಕೆ ಜೇನಿನೊಡನೆ.

೩

ಅಶ್ವಗಂಧಾರಿಷ್ಟ	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚಿ ನೀರು ಆರು ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜ ನೋತ್ತರ.
ಸಾರಿವಾಸವ	
ಮಹಾರಾಸ್ನಾದಿಕಷಾಯ	

(೪) ಚೈವನಸ್ರಾಶ್ಯ (ಅಷ್ಟವರ್ಗ) ಒಂದು ಚಮಚಿ ಮಲಗುವ
ಮುಂಚೆ ಹಾಲಿನ ಕೂಡ.

೨ ಪುಂಸಕತೆ

ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜ	} ೩೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ+ಬೆಣ್ಣೆ.
ಕಸ್ತೂರಿ	೪ ”	
ರೌಪ್ಯ	೬ ”	
ಕೇಶರ	೮ ”	
ಯಾಲಕೈ	೧೦ ”	
ಜಾಜೀಕಾಯಿ	೧೨ ”	
ವಂಶಲೋಚನ	೧೨ ”	
ಚೆತ್ತಿ	೧೬ ”	
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ	೨೦ ”	

ಶುಕ್ರರೋಷ

ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೩ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೨ ಸಾ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ರಾಜವಂಗ	” ”	
ಮಕರಧ್ವಜ	೩ ”	

ಮಹಾರೋಗ

(೧) ಕೈಶೋರ ಗುಗ್ಗುಳ ೨ಗು. ಜೇನಿನೊಡನೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ೨ಕ್ಕೆ.

೨

ಮಹಾನುಂಜಿಷ್ಪಾದಿಕಷಾಯ	} ಸ್ರ, ತೈಲಕ ೧ ಚಮಚಿ ನೀರು ೬ ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತ ರದಲ್ಲ
ಸಾರಿವಾದಿಕಕಷಾಯ	

(೩) ಮಹಾನುರೀಜ್ಯಾದಿ ತೈಲ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ.

ಪ್ರೀ ರೋಗಗಳು.

ಅನಾರ್ತವ

ಸುವರ್ಣರಾಜವಂಗೇಶ್ವರ೩ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ಕ್ಕೆ ಸಾ.೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ ಜೇನುತುಪ್ಪ	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು		” ”
ಅಭೃಕ(೧೦೦)		೩ ”

ಕಷ್ಟಾರ್ತವ

ಕಂಠಭಸ್ಮ	೪೦ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೮ ಸಾ ೭ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಬಿಸಿ ನೀರು ಅಥವಾ ಜೇನು.
ಕರಂಜನೂಲಚೂರ್ಣ	೩೦ "	
ಸೈಂಧಲವಣ	" "	
ಕುಬೇರಾಕ್ಷಚೂರ್ಣ	" "	
ಇಂಗು	೪೦ "	
ಪ್ರಿಕಟು	೩೦ "	

ಶ್ವೇತಪ್ರದರ

೦

ಪುಷ್ಪಧನ್ವಾ	೪೦ ತೊಲಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಹಾಲು+ಸಕ್ಕರೆ.
ಪ್ರದರಾರಿಲೋಹ	" "	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೩೦ "	
ಅಮೃತಸತ್ವ	" "	

೨

ಪತ್ರಾಂಗಾಸವ	} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮುಚಿ ನೀರು ೪ ಚಮುಚಿಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ
ಲೋಧ್ರಾಸವ	

(೧) ಚಂದ್ರಕಲಾ ೧ಗು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ.

(೨) ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಹಾಲು+ ಸಕ್ಕರೆ.

ಆಶೋಕಾರಿಷ್ಟ
 ಭುಶೀರಾಸವ
 ಲೋಧ್ರಾಸವ
 ಸಕ್ರಾಂಗಾಸವ

} ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚಿ ನೀರು ೮
 ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋ
 ತ್ತರ.

ಪ್ರದರ

ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.
 ಪ್ರದರಾರಿಲೋಹ
 ಅನ್ಯತಸತ್ಪ
 ವಂಗ

೩ ತೊಲಿ
 ,, ,,
 ,, ,,
 ೩ ,,

} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೨ ಕೈ
 ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ
 ತುಸ್ಪ + ಸಕ್ಕರೆ ಮೇಲೆ ಹಾಲು.

ಗರ್ಭವತಿ ತ್ವೇತ ಪ್ರದರ

ಮಧುಮಾಲಿನೀವಸಂತ
 ಪ್ರದರಂಪು
 ಪ್ರವಾಳಚಂಪು

೩ ತೊಲಿ
 ೩ ,,
 ,, ,,

} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೨ ಸಾ.೫ ಕೈ
 ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೇಪಾಕಿನಲ್ಲಿ

ಗರ್ಭವತಿ ಅಶಕ್ತತೆ

ಮಂಡೂರ
 ಶೌಕ್ರಿಕ
 ಗರ್ಭಪಾಲರಸ
 ಮಧುಮಾಲಿನೀವಸಂತ
 ಪ್ರವಾಳಚಂಪು

೩ ಗುಂಜಿ
 ,, ,,
 ೩ ,,
 ,, ,,
 ೩ ,,

} ೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೨ ಸಾ.೫ ಕೈ
 ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೇಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.

ಕೂಸುಗಳ ಕೆಮ್ಮು

೧

ಅಭ್ಯುಕ್ತ(೧೦೦)	೩ಗುಂಜಿ	} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕೈ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕೈ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಮಕರಧ್ವಜ	" "	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೬ಗುಂಜಿ	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	೬ "	
ಮಿಲ್ಕಶುಗರ	೧೨ "	

ಡಾ. ಸವನೂರ ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ

ಭೈಷಜ್ಯ ರತ್ನಾವಲಿಯ ಉತ್ತಮ ಪಾಠಗಳು.

(೧) ಎಲ್ಲತರದ ಜ್ವರಗಳಿಗೆ	ಜಯಮಗಲರಸ.
(೨) ಮಲೇರಿಯಾಕ್ಕೆ	ಸರ್ವಜ್ವರಹರಲೋಹ.
(೩) ವಂಧ್ಯಾತ್ವ ನಿವಾರಕ	ಜಯಸುಂದರರಸ
(೪) ಬಾಲರೋಗಗಳಿಗೆ	ಕುಮಾರಕಲ್ಯಾಣರಸ.
(೫) ಗಂಟಿಲು ಕೆಮ್ಮಿಗೆ	ಭಾಗೋತ್ತರವಟಿಕಾ
(೬) ವಾತವಿಕಾರಗಳಿಗೆ	ಬೃಹತ್ ವಾತಚಿಂತಾಮಣಿ
(೭) ಶ್ವಾಸ (ದಮ್ಮು)	ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ
(೮) ಉನ್ನಾದಅಪಸ್ಮಾರಗಳಿಗೆ	ರಸರಾಜರಸ
(೯) ವಾತನ್ಯಾಧಿಗೆ	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಚಿಂತಾಮಣಿ.
(೧೦) ವಾತರೋಗಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯ	ಸುನರ್ಣ ಭೂಪತಿ
(೧೧) ವಿಷೂಚಿಕಾ	ಕರ್ಪೂರರಸ

- (೧೨) ಹೃದಯವಿಕಾರ
ಮತ್ತು ಧಾತುವಿಕಾರ ಯೋಗೇಂದ್ರರಸ
- (೧೩) ವಾತವಿಕಾರ ನಿದ್ರಾನಾಶ ಷ್ವೇರಬಲಾದಿತ್ಯೈಲ
- (೧೪) ಶ್ವೇತಕುಷ್ಮ } ಸಾರಿವಾದ್ಯರಿಷ್ಟ
ಬೃಹತ್‌ಪಂಚಾನನತ್ಯೈಲ
- (೧೫) ಪ್ರದರ ಸೋಮನಾಥರಸ
- (೧೬) ಕೆನ್ನು ಚಂದ್ರಾಮೃತ
- (೧೭) ಹಾರ್ಟಿಡಿಸೀಜ ಚಿಂತಾಮಣಿರಸ
- (೧೮) ಅನ್ನುಪಿತ್ತ
ಪರಿಣಾಮತೂಲಿ ಧಾತ್ರೀಲೋಹ
- (೧೯) ಮಹಾರೋಗ } ಅಮೃತಾಂಕುರಲೋಹ
ಕೈಶೋರಗುಗ್ಗುಳ
- (೨೦) ಶೀತಪಿತ್ತ (ಹೈತಗಿ) ಹರಿದ್ರಾಖಂಡ
- (೨೧) ಯಕೃತವಿಕಾರ ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ
- (೨೨) ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಅತಿಸಾರ } ಸುವರ್ಣಘಟತಲೋಕನಾಥ
ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟ
ಸು-ರ್ಣಪರ್ಪಟ
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ
ಹೈರೇರಾದಿಕಷಾಯ
- (೨೩) ಗೃಧ್ರಸಿ
ನ್ಯೂರಾಯಿಟಿಸ್ } ಅಮೃತಭಲ್ಲಾತಕಕಷಾಯ
ಅಮೃತಭಲ್ಲಾತಕಲೇಹ್ಯ
- (೨೪) ಉದರರೋಗ ವಾರಿಶೋಷಣರಸ.

ಪಂ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅಗ್ರಸ್ಥ್ಯಕುಂಡಕಾಶಿ

ಪುಂಡರೀಕಮಂಡಲ

೦

ನೆಲ್ಲೀವಲೆ	೩ ತೊಲಿ	} ಆಕಳ ಮಜ್ಜಿ ಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರೆದು ೧೦೦ ದಿವಸ ಲೇಪ ಮಾಡಬೇಕು.
ಕಾಕಿತೊಪ್ಪಲ	೧೬ "	
ಬಳವಲತಿಳಲು	" "	
ಸ್ರೋತೋಂಜನ	೧ "	
ಚಕ್ರಮರ್ಧಬೀಜ	" "	
ಅರಿಷಣ	೨ "	
ಕರಿಕಾಚು	" "	

೨

ಅನ್ಯತಬಳ್ಳಿ	೧ ತೊಲಿ	} ಅಷ್ಟನಾಂಶ ಕಷಾಯ ಸ್ತನಾಣಿ ಒಂದು ತೊಲಿ ಮು ೮ ಸಾ. ೬
(ಬೇವಿನಗಿಡದ ಮೇಲಿನದು)		
ಗೋರಖಮುಂಡಿ	೩ "	
ಅನಂತಮೂಳ	" "	
ಚೋರಪಚಿನಿ	" "	
ವಿಧಾರಾ	" "	
ಚಿಯತ	೩ "	
ಮನೂಕ	೧ "	
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ	೨ "	

ಬೆಳಗ್ಗೆ -

ಬೇವಿನವಲೆ	೨ ತೊಲಿ	} ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕುಡಿಯುವದು.
ಕರೀಮೇಣಸು	೧೦ ಕಾಳು	

ಸಾಯಂಕಾಲ-

ಬೆಲಪತ್ರಿಕೆಗಳು
ಜೇನುಽಽಪ್ಪ

೧ ತೋಲಿ } ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು.
೨ ,, }

ಉಪ್ಪು, ಹುಣಶಣ್ಣು, ಎಣ್ಣೆ ೪೦ ದಿನಸ ಬಿಡಬೇಕು.

ಉಷ್ಣವಾತಜನ್ಯಮೂತ್ರಕ್ಷೇತ

ಕಾಕು(ಹಿಂದಿ)

೧ ತೋಲಿ

ಹವೀಜ

” ”

ಕಾಸನಿ (ಅಂತರಗುಗೆಯ

ಭೇದ)

೨ ತಿ ”

ಬಾಳದಬೇರು

” ”

ಚಂದನ

೨ ರೈಲಿ ”

ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ದಿನವೇ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಮಣ್ಣಿನ ಕೊಡ ದೊಳಗೆ ಹಾಕಿ ತಿರುವಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆ ನೀರನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಣ್ಣಿನ ಕುಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಇಡಬೇಕು. ಮೂತ್ರವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವಾಗ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಆ ಕುಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮೂತ್ರ ಬಿಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮೂತ್ರವಿಹಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು.

ವೈದ್ಯರತ್ನ ಹ. ಪ. ಉನ್ಮುರ್ಜಿ, ಪುಣೆ.

ಜಲೋದರ

೧

ಚಿಕಣಾಮೂಳ	೧ ತೊಲಿ	} ಆಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಮು.೧೦ ಸಾ.೪
ಪುನರ್ನವಾ	” ”	
ಜೇಷ್ಠಮಧು	” ”	
ಕಹಿಸಡವಲ	೩ ”	
ರಕ್ತರೋಹಿಡಾ	” ”	
ಬಾಲಹಿರಡಾ	” ”	
ಶಿಕ್ಷೇಕಾಯಿ	” ”	
ಕಾಡಕವಡಿಬೇರು	” ”	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	೪ ”	}

(೨) ಮಲಪ್ರವರ್ತಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ನಾರಾಚರಸ ಕೊಡುವದು.

೩) ಮೂತ್ರಆಗದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ತೊಲಿ ಸೋರುಪ್ಪ ಕೂಡಿಸಿಕೊಡುವದು ೪೦ ದಿನಸ ಹಾಲಿನ ಹೊರ್ತು ಬೇರೆ ಎಸನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

ಡಾ. ವಿ. ಮ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಪುಣೆ.

ಎಮ್.ಡಿ. (ಜರ್ಮನಿ) ಡಿ. ಟಿ ಎಮ್. (ಹಂಬರ್ಗ)

೧. ಆಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ ಮಲಬದ್ಧತೆ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಧಕಡ್ಡುತಿಯ ೩-೪ ಹನಿಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕುಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಮೇಲೆ ವಿಳೇದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಇಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ೮-೧೦ದಿನಸಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕ ಗುಣಬಂದದ್ದು ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮಾತು.

೨. ಬಾಲಕರಿಗಾಗಿ ರಜನ್ಯಾದಿ ಚೂರ್ಣ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕೂಸನ್ನು ಆರಂಭಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಬಾಲಕರವರೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದರಿಂದ ಕೂಸುಗಳ ಪಚನಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿ ವೈಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದು ಗುಂಜಿಯಿಂದ ವಯೋಮಾನ ನೋಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ಸಲ ಜೇನು + ತುಪ್ಪ.

ರಜನ್ಯಾದಿ ಚೂರ್ಣ

ಆರಿಷಣ

ದೇವದ್ವಾರ

ಹಳದೀದೇವದ್ವಾರ

ಅಳಲೇಕಾಯಿ

ಗುಳ್ಳ

ನೇಲಗುಳ್ಳ

ಪೃಶ್ನಿ ಪರ್ಣಿ

ಒಡೇಸೋಪು

ಸಮಭಾಗ ತೆಗೆದು ಚೂರ್ಣ ಮಾಡುವದು.

ಅಪಸ್ಮಾರದನಂತರ ಮಿದುಳಿನ ಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಆಗ ಕೂಷ್ಮಾಂಡ ಪಾಕದ ಉಪಯೋಗವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಆಗುವದು.

ಮೂಗಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಬಾಯಿಯಿಂದ ರಕ್ತಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕೂಷ್ಮಾಂಡ ರಸವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಆನ್ನು ಪಿತ್ತ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಶೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಶತಾವರಿಘೃತದ ಉಪಯೋಗವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ವೇತಕುಷ್ಮ ಪಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕಾಶಿ.

೧

ಬಾವಂಚಿ	೧ರಿಂದ್ವಿಮಾಸಿ	} ಒಂದು ಪುಡಿ.
ಹರತಾಳ	೧/೨೦೦ಗುಂಜಿ	

ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ	೨ತೊಲಿ	} ಉಂತೊಲಿ ನೀರು ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯಮಾಡಿ ಮೇಲಿನ ಪುಡಿ ಯನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು ವದು.
ಬುದಿರಸಾರ	" "	

(೨) ಪ್ರಲೇಪ — ಹರತಾಳ ೧ ಗುಂಜಿ ಬಾವಂಚಿ ೮ ಗುಂಜಿ ಕೂಡಿಸಿ
ಗೋ.ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಹಚ್ಚುವದು.

ವೈದ್ಯ ವಾದಿರಾಜ, ಜಾಹಗೀರದಾರ ಬಾಗಲಕೋಟೆ

ಗುಲ್ಮ ರಕ್ತಗುಲ್ಮ

ಮುತ್ತಿನಸಿಂಪು	ಅರ್ಧಸೇರು	} ಇವುಗಳನ್ನು ಎಕ್ಕೇ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಚೆ ನ್ನಾಗಿ ಮರ್ದಿಸಿ ಶರಾವಸಂಪುಟ ದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮಣ್ಣು ಅರಿವೆ ಮುತ್ತಿ ೧೦ಸೇರು ಕಾಕುಳ್ಳಿನಲ್ಲ ಪುಟಕೊ ಡಬೇಕು ಮೂರನೇ ದಿನ ತೆಗೆದು ಕೂಡಲೇ ಅರೆದು ಕಾಜಿನ ಅಥವಾ ಕಲ್ಲಿನ ಪರಾತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಗ್ಗ ಲಿಗೆ ಇಡಬೇಕು ಅದರಿಂದ ನೀ ರು ಸ್ವವಿಸುವದು ಇದರ ಪ್ರಮಾಣ ೪,೬ ಹನ್ನಿ.
ಹಳದೀಕವಡಿ	೧ "	
ನವಸಾಗರ	" "	

೨ ಅನುಪಾನ

ಗುಲ್ಮ- ಬದೇಸೋಸಿನ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಜವಾನದ ಅರ್ಕದೊಡನೆ.

ಯಕೃತವಿಕಾರ- ಕರೀಕಾಕಿಯ ರಸದಲ್ಲಿ.

ಆಧ್ಮಾನ- ಕುಮಾರಿ ಆಸವದೊಡನೆ.

ಕಾಮಲಾ- (ಕಾಮಣಿ) ಎಕ್ಕೆಯಲೆ ಸಮಭಾಗ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕೂಡಿಸಿ, ಮೂರುದಿವಸಗಳವರೆಗೂ ನುಣ್ಣಿಗೆ ಅರೆಸು ಕಡಲಿ ಕಾಳಿನಷ್ಟು ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡುವದು, ಬೊಡ್ಡನರಿಗೆ ಪ್ರತಿಸಾರೆ ಅರಂತೆ ಮೂರು ಸಲ ಕೊಡುವದು, ಬಿಸಿ ನೀರಿನ ಗೂಡ. ಸ್ನಿಗ್ಧ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಡುವದು, ಏಳು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ-ಗುಣ. ಮೊದಲನೇ ದಿನವೇ ಕಣ್ಣಿನ ಸ್ಥಳದಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

ದಮ್ಮು- ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಹಳೇ ಕೊಡದಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯ ಮೂತ್ರ ೫ ಸೇರು ಸಜ್ಜಿಬಾರ ೧೨ ಸೇರು ಕಲ್ಮಿಸೋರುಪ್ಪು ೧೨ ಸೇರು ಹಾಕಿ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು ಕೊಡದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಾಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ೨-೩ ಮಾಸಿಯವರೆಗೆ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ. ವಿಳೇದಿಲಿ ತಿನ್ನಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಇಚ್ಛಾಭೇದಿ ಕೊಡಬೇಕು ನಂತರ ಎರಡು ದಿವಸ ಬಿಟ್ಟು ಪುನಃ ಕ್ಷಾರ ನಂತರ ಇಚ್ಛಾಭೇದಿ ಹೀಗೆ ೩ ಸಲ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಹಳೇ ದಮ್ಮು ಕೂಡ ವಾಸಿಯಾಗುವದು.

ಡಾ. ಗೋ.ನಾ. ಮಂಗಳವೇಡೆ, L.M.&S.

(೧) a. ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ.

ಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಳು+ಬಿಳೇರಾಳ ಸಮಭಾಗ ಚೂರ್ಣ ೩ ಮಾತಿ
ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆಕಳ ಹಾಲಿನ ಗೂಡ.

b. ಜಾಲೀಗಿಡದ ಪ-ಚಾಂಗ ಚೂರ್ಣ + ಸಮಭಾಗ ಸಕ್ಕರೆ
ಪ್ರಮಾಣ ೬ಮಾಸಿ ಮುಂಜಾನೆ ಸಂಜೆ ಆಕಳ ಹಾಲಿನ ಸಂಗಡ
ಇದು ಉತ್ತಮ ಧಾತು ಪೌಷ್ಟಿಕವೂ ಆಗಿದೆ.

(೨) a. ಮಲಶುದ್ಧಿ - ಕಾಲಾದಾಣಾ ೧೦ತೊಲಿ
ಸೋನಾಮುಖಿ ೧೦ತೊಲಿ
ಕರೇಳುಪ್ಪು ೨ ತೊಲಿ
ಸುಂಠಿ ೬ ಮಾಸಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ವಸ್ತ್ರಗಾಳಿತ ಚೂರ್ಣಮಾಡಿ, ರಾತ್ರಿ ೬ ಮಾಸಿ
ಯಿಂದ ಒಂದು ತೊಲಿಯವರೆಗೆ ಬಿಸಿನೀರಿನಗೂಡ.

b. ಬೋಳ ೫ ತೊಲಿ
ಟಂಕಣಅರಳು ೯ ಮಾಸಿ
ಅಜವಾನ ೩ ತೊಲಿ
ಮೆಣಸು ೩ ತೊಲಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ಲೋಳಸರದಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಚಣಕ ಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆ
ಮಾಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ೧-೨ಗುಳಿಗೆ ಬಿಸಿನೀರು ಅಥವಾ ಬಿಸಿ ಹಾಲಿನ
ಗುಟ್ಟಿನ ಸಂಗಡ.

c. Scammonin ೨ ತೊಲಿ

ತಜ	೩ ನಾಶಿ
ಹಿಪ್ಪಲಿ	೩ ,,
ಮೆಣಸು	೩ ,,
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರಿ	೨ ತೊಲಿ

ಹನಿ ಹನಿ ನೀರು ಹಾಕಿ ಅರದು ಬೋಂಬೇಜ ಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ೧-೨ ಗುಳಿಗೆ ಬಿಸಿ ಹಾಲಿನ ಸಂಗಡ.

(೩) ವಿಷೂಚಿಕಾ-

a. ವಣಮೆಣಸೀಕಾಯಿ ಬೀಜ ೧ ತೊಲಿ

ಸುಣ್ಣದಪುಡಿ(ನೀರಿನ ವೃಶ್ಚ ಆಗದೆಇದ್ದದ್ದು)	೧ತೊಲಿ
ಅರಿಷಣ	೧ ತೊಲಿ
ಮೆಣಸು	೧ ,,
ಅರ್ಕಮೂಲತ್ವಕ್	೨ ,,

(ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿದ್ದು)

ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಪುದೀನಾರಸ ಹಾಕಿ (೩೦)ತೊಲಿ ಅರದು ಮೆಣಸಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ೧೫ಮಿನಿಟಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಗುಳಿಗೆ ಪುದಿನಾರಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು.

b. ಕೇರು,ಹುಣಶಿಹಣ್ಣು,ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿ,ಸಮಭಾಗ ತೆಗೆದು ಕುಟ್ಟಿ. ತಾಸಿಗೆ ೧೧ ತೊಲಿ (ಅರ್ಧ ಟೆಂಸು) ಒಂದು ಸಂಜೀವನಿ ಗುಟೆ ಕಾದ ಸಂಗಡಕೊಡಬೇಕು.

೧. ಅಜವಾನಸತ್ವ	೧ ತೋಲಿ
ಪುದೀನಾಸತ್ವ	,, ,,
ದೇಶಿ ಕರ್ಪರ	೨ ,,
ಲವಂಗವಯಣ್ಣೆ	೩ ,,
ವಿಲಾಯತಿಬಡೇಸೋಪವಯಣ್ಣೆ	೩ ತೋಲಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಒಂದು ಗ್ಲಾಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ೧೫ ಮಿನಿಟು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು, ಅಂದರೆ ಔಷಧವು ಸಿವ್ಭವಾಗುವದು ಪ್ರಮಾಣ ಆರಿಂದ ೧೨ ಹಸಿಗಳವರೆಗೆ ಬಡೇಸೋಪದ ನೀರು ಅಥವಾ ಗುಲಾಬಿ ಜಲದಗೂಡ್(೧ ಟೆಂಸು) ರೋಗದ ವೇಗ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅರ್ಧ ತಾಸಿಗೆ ೧ ತಾಸಿಗೆ ೨ ತಾಸಿಗೆ ಕೊಡತಾ ಹೋಗಬೇಕು. ಈ ಔಷಧಿ ಸಾಧಾರಣ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಬರುವದು.

(೪) ಆಮಾಂಶ- ಬಾಳೆಹಿರಡಾ(ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರದದ್ದು)ಚೂರ್ಣ ೧ ತೋಲಿ+ ಬಡೇಸೋಪು ಚೂರ್ಣ ೧ ತೋಲಿ+ ಸಕ್ಕರೆ ೨ ತೋಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ವದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಮಾಣ ೧ ತೋಲಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ೩ ಸಾರೆ ಆಕ್ವೀ ಕಚ್ಚಿನ ಸಂಗಡ.

(೫) ಪೂಯಮೇಹ- ಅಂಟಾಳಕಾಯ ಬೀಜರಹಿತ) ೨ ತೋಲಿ
 ಯಾಲಕ್ಕೀಕಾಳು ೧ ತೋಲಿ
 ಗುಳವೇಲಸತ್ವ ೬ ಮಾಸಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣಾಗಿ ಅರೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಂದನದ ಎಣ್ಣೆ ಯನ್ನು ೧ ಟೆಂಸಿನವರೆಗೆ ಹಾಕಿ ಪುನಃ ಅರೆದು ಕಡ್ಲೀಕಾಳಿನಷ್ಟು ಗುಳಿಗೀ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೧ ಗುಳಿಗೆ ಸಂಜೆ ೪ ಘಂಟೆಗೆ ೨ ಗುಳಿಗೆ ಅನುಪಾನ ಹಾಲು ೧ ಟೆಂಸು + ನೀರು ೧ ಟೆಂಸು.

(೬) ಅರ್ಶ a. ಉತ್ತಮರಸೋತ' ರಸಾಂಜನ ದಾರೂಹಳದಿಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ್ದು) ಹತೋಲಿ+ಸೋರುವು ಹತೋಲಿ + ಮೂಲಂಗೀ ರಸ ಅಪಕ್ವಾ ಶೇರು ಕೂಡಿಸಿ ಕುದಿಸಬೇಕು. ಘಟ್ಟು ಆದನಂತರ ಇಳಿಸಿ ಎರಡೆರಡು ಗುಂಜಿಯ ಗುಳಗಿ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಮುಂಜಾನೆ ಸಂಜೆ ಒಂದೊಂದು ಗುಳಗಿ ಧಣ್ಣೀರಿನ ಗುಟುಕಿನ ಸಂಗಡ ತಗೋಬೇಕು.

b. ಜಾಲೀಕಾಯಿ ಎಳೆವು (ಬೀಜ ಆಗದೇ ಇದ್ದದ್ದು) ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ಚೂರ್ಣ ಮಾಡಿ ಸವ ಭಾಗ ಸಕ್ಕರೆ ಕೂಡಿಸಿ ಇಡಬೇಕು ಮುಂಜಾನೆ ಸಂಜೆ ಒಂದು ತೋಲಿ ಧಣ್ಣೀರಿನ ಗೂಡ.

(೭) ಆಮುವಾತ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಎಲ್ಲ ಕಫವಾತ ವಿಕಾರಗಳಿಗೆ.

ಕುಚಲಾ ತ್ರೈ ತೋಲಿ (ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರದು ತೆಗೆಯಬೇಕು. ನಾಶೀವುಡಿ ಬಣ್ಣ ಆದಕೂಡಲೇ ಇಳಿಸಿ ಬಿಶಿ ಬಿಶಿ ಇರುವಾಗಲೇ ಕುಟ್ಟಿ ಚೂರ್ಣ ಮಾಡಬೇಕು.)

ಸುಂಠಿ ತ್ರೈ ತೋಲಿ

ಮೆಣಸು ,, ,,

ನೋಡೀ ಖಡ್ಡಿ ,, ,,

ದಾಲಚಿನ್ನಿ ,, ,,

ಎಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಇಡುವದು, ಪ್ರಮಾಣಗುಂಜಿ ಜೇನಿನಗೂಡ. ಮಂದಾಗ್ನಿ ಮುಲಬದ್ಧತೆ ಅಶಕ್ತತಾ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದು.

(೮) ದಮ್ಮಿಗೆ- ಮಣ್ಣಿನ ದೊಡ್ಡ ಕುಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತಂಬಾಕದ ಪುಡಿಹಾಕಿ ಅದು ಮುಳುಗುವಷ್ಟು ಯಕ್ಕೇಣಾಲು ಹಾಕಿ ಮುಖ ಬಂದ

ಮಾಡಿ. ೫ ಶೇರು ಕುಳ್ಳಿನ ಪುಟಕೊಡಬೇಕು. ಸ್ವಾಂಗಶೀತ ವಾದನಂತರ ಕಲ್ಪುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಅರೆದು ಇಡಬೇಕು. ಪ್ರಮಾಣ ೧೧. ಗುಂಜಿ ಜೇನು ತುಪ್ಪದೊಡನೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯೋಗ್ಯ ಅನುಪಾನದೊಡನೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ.

ಡಾ. ನಾಯ್. ಜಿ. ಪಂಡಿತ, ಮುಂಬಯಿ

ದಮ್ಮ

೧

ಶ್ವಾತಕುಠಾರ	೨ ಗುಂಜಿ	} ಒಂದು ಫಡಿ ಮು ೨ ಸಾ. ೬ಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲದರಸ+ಜೇನು.
ಅಭ್ರಕ	೧ " "	
ಸಾಗವಾನಿಎಲಿಭಸ್ಮ	೨ " "	
ಟಂಕಣಬಾರ	೨ " "	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೨ " "	

(೨) ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಸಾಸಿವೇಎಣ್ಣೆ ಎದೆಗೆ ಹಚ್ಚುವದು.

ಯಕೃತನಿಕಾರ

೧

ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟೆ	೧ ಗುಂಜಿ	} ಒಂದು ಫಡಿ ಮು. ೪ ಸಾ. ೬ ತೆಗೆ ದುಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಶರಪುಂಖಾದ ಕಷಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು
ಶಂಖಭಸ್ಮ	೨ ,,	
ಜೀರಿಗಿಪುಡಿ	೬ ,,	

(೨) ಶರಪುಂಖಾದ ಎಲೆ ೧ ತೊಲಿ ೪೦ ತೊಲಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯ ಮಾಡುವದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಮಾಣ ೨|| ತೊಲಿ.

ಪಠ್ಯ. ಕೇವಲ ಮಜ್ಜಿಗೆ. ಮೊಸರು ೧ ಭಾಗ, ನೀರು ೩ ಭಾಗ
ಹಾಕುವುದು.

ಭಿಷಗಾಚಾರ್ಯ ಸಾಂಡುರಂಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕರಾಡ.

ಬಾಲಗ್ರಹ

ದೇವಜಾಲಿಯ ತೊಪ್ಪಲದರಸ + ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಚೂರ್ಣ
ಕೊಡುವುದು.

ಆರ್ತವನಿಕಾರ

ರಾಸ್ನಾ-ನೆಗ್ಗಲಿ, ಅಶ್ವಗುಂಧಗಳ ಕಷಾಯ + ತುಪ್ಪಹಾಲು

ಬಾಲಯುಕ್ತ

ರಕ್ತರೋಡಾ
ಶ್ರೀಘಾ
ಸ್ಯಂಧವ
ಅನೃತಬಲ್ಯ
ಕಟಕರೋಣಿ
ಬೇವಿನತೊಗಟೆ
ಕಕ್ಕೆತಿಳಲು
ತಿಗಡಿ
ಖರವತಿತೊಗಟೆ
ಪುನರ್ನವಾ
ಜೇಷ್ಠಮಧು

ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಇಳಿಸಿ
ಲೇಹ್ಯಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿ, ಮಗುವಿಗೂ
ತಾಯಿಗೂ ಕೊಡುವುದು ಇದನ್ನು
ಕೊಡುವದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಆಗುವ
ಸಂತತಿಯು ನಿಶ್ಚಿತ ಯುಕ್ತವಿಕಾ
ರದಿಂದ ಅಲಿಪ್ತವಾಗುವದು.
ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ
ನಡ ನಡುವೆ ಇಚ್ಛಾಭೇದಿ ಕೊಡು
ತ್ತಿರಬೇಕು.

ಕಫನಾಶಕ

ಶುದ್ಧ ಜಯಪಾಲ	೧ ತೊಲಿ	} ಆಕಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಡೊ(ಲಾಯಂತ, ದಿಂದ ಕುದಿಸಿ ನಂತರ, ಒಂದು ಗುಂಜಿ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಗುಣಕಾರಿ.
,, ಗಂಧಕ	೨ ,,	
,, ಸುಂಠಿ	೩ ,,	

ದಿವಗಂತ ಭಿಷಗಾಚಾರ್ಯ

ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥರಾಯರು

(೧) ಚಳಿಜ್ವರಕ್ಕೆ (ಅ) ಬಿಳಿ ಎಕ್ಕದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮೊಗ್ಗು ಯನ್ನು ತುಸು ಬೆಲ್ಲದೊಡನೆ ಅರೆದು ಜ್ವರ ಬರುವ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಮುಂಚೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ದಿವಸ ಮಾಡುವದು (ಬ) ಎಕ್ಕೆ ಬೇರಿನ ತೊಗಟೆ ೨ಭಾಗ+ಬಿಳೀಮೆಣಸು, ೧ ಭಾಗ ಚೂರ್ಣ ಮಾಡಿ ಕುರಿ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರೆಯುವದು. ಕಡ್ಲಿಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ಇಡುವದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ಬಿಸಿನೀರಿನೊಡನೆ, ಒಂದು ಸಪ್ತಕ ಕೊಡುವದು. ಪಥ್ಯ-ಹುಳಿ ತಿನ್ನ ಬಾರದು.

(೨) ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ (ಅ) ಬಾಳೆ ಎಲೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬೂದಿ ಮಾಡಿ ದಿನಾಲು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬರಿಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ತೊಲಿಯಷ್ಟು ಬಿಸಿ ನೀರಿನೊಡನೆ ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಒಂದು ಸಪ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕಡ್ಲೆ ಬೇಳೆ ಅಪಥ್ಯ. ಬರಿ ಮೊಸರು ಮಜ್ಜೆಗೆ ಅನ್ನಗಳನ್ನೇ ಸೇವಿಸಿ ದರೆ ಉತ್ತಮ. (ಬ) ರಕ್ತ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಊಟವಾಗಿ ಎದ್ದೊಡನೆ ಒಂದು ಇಡಿಯ ನಿಂಬೆಹಣ್ಣನ್ನು ಬಾಯಿಂದಲೇ ಕಚ್ಚಿ ರಸವನ್ನು ಹೀರಬೇಕು, ಮೂರುದಿನ ಎರಡೂ ವೇಳೆ ಮಾಡುವದು.

ಆಯುರ್ವೇದ ವಿದ್ಯಾನ ಮ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ರಾಯರು
L A M. & S. ಮಂಗಳೂರ. ದ ಕ.

(೧) **ಅತಿಶಾರ ಅನಾಂಶಗಳಿಗೆ**- ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ವಸ್ತ್ರಗಲಿತಚೂರ್ಣ ಮಾಡಿ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದು ಗುಂಜಿ ಬಾಲಬಾಲಿ ಕೆಯರಿಗೆ ಎರಡು ಗುಂಜಿ, ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ೩ಗುಂಜಿ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಕಾಲು ಥಾಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕುಡಿಸಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ವಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಧ್ಯ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಅನ್ನ.

(೨) **ಒಣಕೆಮ್ಮಿಗೆ**-ಅರ್ಧ ಚಮಚೆ ನಿಂಬಿರಸ+ಒಂದು ಚಮಚೆ ಜೇಸಿನಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಜೇಷ್ಠಮಧ ತೆಯ್ದು ನೆಕ್ಕಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ. ಒಂದು ವಾರ ಹಾಲು ಅನ್ನ ಸಧ್ಯ.

ವೈದ್ಯಗುರು ಎಮ್. ಆರ್. ಭಟ್ಟ, ಮಂಗಳೂರ. ದ ಕ.

(೧) **ಕಾಲು ಒಡೆದದ್ದಕ್ಕೆ**- ಹನ್ನೆರಡು ತೊಲಿ ಹೊನ್ನೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ೧ ತೊಲಿ ಗುಗ್ಗುಳ, ಒಂದು ತೊಲಿ ಜೇನು ಮೇಣ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೂಡಿದ ನಂತರ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸಬೇಕು. ಕೂಡಲೇ ಎರಡಾಣೆ ತೂಕ ಗಂಧಕದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕು. ತಣ್ಣೆಗಾದೊಡನೆ. ಮಲಾಮು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಇದನ್ನು ಒಡೆದ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ತಾಕಿಸಿದರೆ ಮೂರೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಕಂಡು ಬರುವದು.

(೨) **ಸಕಲ ಕಜ್ಜಿಗಳಿಗೆ**-ತುಂಬೇ ಗಿಡದ ಎಳೆ ಎಲೆ ೧ ತೊಲಿ ಕರಿನೆಕ್ಕೆಯ ಎಳೆಎಲೆ ೧ ತೊಲಿ, ಪಾಡಾವಳಿ ಬಳ್ಳಿ ಎಲೆ ೨ ತೊಲಿ ಇವು ಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆರೆದು, ೧೨ತೊಲಿ, ತೆಂಗಿನಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದರೆ ೫ ಮಿನಿಟುಗಳಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಈ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರಾವರ್ತಿ ಕಜ್ಜಿಗೆ ತಾಕಿಸಿದರೆ ಕಜ್ಜಿಯು ಗುಣವಾಗುವದು.

(೩) ಸಿಧ್ಧಗಳಿಗೆ- ಆರಸಿನದ ಹಾಗು ಬಾಳೆಯ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರಾವರ್ತಿ ತಾಕಿಸಿದರೆ ಸಿಧ್ಧನಾಶಕವಾಗಿದೆ.

(೪) ಕಟಶೂಲಿ- ಕಂಕುಷ್ಟ ೧ ಭಾಗ, ಹರಿತಕಿ ೨ ಭಾಗ, ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಉಷ್ಣೋದಕದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಿದರೆ ಕಟಶೂಲ ವಿನಾಶಕವಿದೆ.

ರಸವೈದ್ಯ ಜಿ. ನಾಮನಾಚಾರ್ಯ

ಆಯುರ್ವೇದಿಕ ರಸಚರ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟಿ, ಕೊಲ್ಕತ್ತಾ ಪೂರ.

ಹಯವೀರಸಿಂಧೂರ (ಲೋಹಭಸ್ಮ)

ಉಪಯೋಗ ರಕ್ತಕ್ಷಯ, ಪಾಂಡು, ಜಲೋದರ, ವೊದಲಾದ ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವರದಹಸ್ತವಿದೆ, ಆಯಾಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಮಾಡುವ ಕೃತಿ-

ಕಬ್ಬಿಣಪುಡಿ [ಪುರಾತನ ಖಡ್ಗ ಇತ್ಯಾದಿ] ೧೫ ತೊಲಿ.
ಸೌವೀರ ೨೨ ತೊಲಿ

ಇದಕ್ಕೆ ಭಾವನೆ ಹಂಸಪಾದೀರಸ	೨೦ ತೊಲಿ
ಅಂಬೂಲೀರಸ	” ”
ಚಿತ್ರಕರಸ	” ”
ತಂಗಟೀಚಕ್ಕೆ ಕಷಾಯ	” ”
ಲಿಂಬೀಹಣ್ಣಿನರಸ	” ”

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆನಂತರ ಆದರ ಒಂದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದು

ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ ಭತ್ತದ ಹೊಟ್ಟು ಹಾಕಿ, ಅದರೊಳಗೆ ಆ ಬಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪುನಃ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭತ್ತದ ಹೊಟ್ಟು ಹಾಕಬೇಕು ಮುಚ್ಚಳ ಹಾಕಿ ಕಾಕುಳ್ಳಿನ ಪುಟ ಕೊಡಬೇಕು. ಮರುದಿವಸವೂ ಇದರಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ವಾಂಗ ಶೀತನಾದನಂತರ ತೆಗೆಯಲು ಆ ಬಿಲ್ಲಿ ಬಿಸ್ಕಿಟಿನಂತೆ ಮೃದುವಾದದ್ದು, ಕಂಡು ಬರುವದು. ಅದನ್ನು ಖಲ್ವದೊಳಗೆ ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರ್ದಿಸಿದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಸಿಂದೂರವಾದದ್ದು ತಿಳಿದು ಬರುವದು. ಇದೇ ಹಯವೀರ ಸಿಂದೂರ, ಪ್ರಮಾಣಂ ದಿಂದ ಗುಂಜಿ.

ಆಮೃತಾ

ಕ್ಷಯಜಕಾಸ- ಆಮೃತಬಳ್ಳಿ ಜ್ವರಘ್ನ ಮತ್ತು ಕಾಸನಾಶಕ ನಾಗಿದೆ. ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಜ್ವರಘ್ನ ಕಾಸಘ್ನ ಹಾಗೂ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಗುಣಕೊಡುವ ಔಷಧಗಳು ಅವಶ್ಯಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಆಮೃತ ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರೂ ಗುಣಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

೧ ಪ್ರಯೋಗ

ಆಮೃತಾಸ್ವರಸ	೧ ತೋಲಿ	} ಇದು ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಇದರಂತೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧ ಗುಂಜಿ	
ಆಭ್ರಕಭಸ್ಮ (೫೦೦)	೩ ,,	

೨ ಪ್ರಯೋಗ

ಆಮೃತಸತ್ಯ	೪ ಗುಂಜಿ	} ಒಂದು ಪುಡಿ ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ ಮಧುವಿನೊಡನೆ
ಲೋಹಭಸ್ಮ	೩ ಗುಂಜಿ	
ಶುಕ್ತಿಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜಿ	
ಸಿತೋಪಲಾದಿಚೂರ್ಣ	೪ ಗುಂಜಿ	

೩ ಪ್ರಯೋಗ

ಅಮೃತಸತ್ಯ
ಲೋಕನಾಥರಸ

೪ಗುಂಜಿ	} ಒಂದು ಮಾತ್ರೆ ದಿನಕ್ಕೆ ೨ ಸಲ.
೧ಗುಂಜಿ	

ಅಮೃತಾ ರಕ್ತಪಿತ್ತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗುಣಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

೧ ಪ್ರಯೋಗ

ಊರ್ಧ್ವಗತ ರಕ್ತಪಿತ್ತದಲ್ಲಿ.

ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ ತೊಪ್ಪಲರಸ ೧ತೊಲಿ + ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ಪುತಿ
ತಾಸಿಗೊವೆ ಕೆಂಡುವದು ಮೂರು ಸಲ ಕೊಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಬೀಳು
ವದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

೨ ಪ್ರಯೋಗ

ರಕ್ತಪಿತ್ತಕುತಾರ
ಪ್ರನಾಳಚಂಪು.

೧ ಗುಂಜಿ	} ಅಮೃತಕ್ಕರಸ ಎರಡು ಚಮಚಿ+ ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು ವದು ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ.
೧ ,,	

ಅಮೃತಾ ಪರಿಣಾಮಶಾಲಿ.

೧ ಪ್ರಯೋಗ

ಮೂರು ಗುಂಜಿನಾರಿಕೇಲ ಲವಣವನ್ನು ಮೂರುಚಮಚಿ ಅಮೃತ
ರಸದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ ಸಲ.

೨ ಪ್ರಯೋಗ

ಅಮೃತಾಸತ್ಯ
ಅಪಾಮಾರ್ಗಕ್ಷಾರ

೩ಗುಂಜಿ	} ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ಸಲ ಮಧುವಿನೊಡನೆ
೨೩ ,,	

ಸಮಾಪ್ತ.

ವೈದ್ಯ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರ

— ಉಪಯುಕ್ತ ಪುಸ್ತಕಗಳು —

ಸುಧಾರಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದ 'ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯ' (೨ನೇ ಅವೃತ್ತಿ)
ವಿದ್ಯಾರತ್ನ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ, M A. ಡಾಯರೆಕ್ಟರ
ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ ಧಾರವಾಡ ಇವರ ವಿದ್ಯುತ್‌ಪೂರ್ಣ
ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದು.

ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ:-

ಜಿ. ಎಚ್. ಚನ್ನಪ್ಪ ಬುಕ್ ಶೆಲ್ಟರ್, ಬಾಗಲಕೋಟೆ

ಸುಲಭ ಔಷಧಿ ಸಂಗ್ರಹ

ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ:-

ಯುನಾಯಿಟೆಡ್ ಎಜನ್ಸೀಜ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ

ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ:-

ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟಿ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ.

